

**MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ
AGRONOMICKÁ FAKULTA**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

BRNO 2017

Kateřina Soldánová

**Příspěvek k sociologii vybrané vesnice –
případová studie Dzbelu**
Diplomová práce

Vedoucí práce:

doc. RNDr. Antonín Vaishar, CSc.

Vypracovala:

Kateřina Soldánová

Brno 2017

Zadání práce

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci: Příspěvek k sociologii vybrané vesnice – případová studie Dzbelu vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 22. 4. 2017

Bc. Kateřina Soldánová

Poděkování

Chtěla bych na tomto místě poděkovat vedoucímu mé diplomové práce doc. RNDr. Antonínu Vaisharovi, CSc., za cenné rady a pomoc. Dále mé poděkování patří panu Strejčkovi a paní Tiché z obce Dzbel za poskytnutí materiálů a potřebné rady. Velký vděk patří i mé rodině za podporu po celou dobu mých studií.

ABSTRAKT

Příspěvek k sociologii vybrané vesnice – případová studie Dzbelu

Tato diplomová práce je příspěvkem k sociologii na příkladu konkrétní obce. Nejprve je v práci shrnuta dostupná literatura týkající se sociologie venkova a souvisejících pojmů. Součástí práce je případová studie obce Dzbel, ve které jsou sumarizovány přírodní podmínky a popis zájmového území, stručná historie obce a vyhodnocení základních informací o obci Dzbel. Dále je v práci vyhodnocení dotazníkového šetření, které probíhalo na území obce a jehož se zúčastnilo 51 respondentů. Kromě toho jsou ve studii zpracovány otázky týkající se depopulačních tendencí v obci, zachování venkovského rázu obce a perspektivy rozvoje obce v budoucnosti.

Klíčová slova: sociologie venkova, zemědělství, obec, současný venkov

ABSTRAKT

Contribution to Sociology of Selected Village - Case Study of Dzbel

This disseration is addition to sociology on an example of a particular municipality. In the first part of the thesis is summary of used literature regarding sociology of countryside and related terms. One part of the disertation is case study of Dzbel municipality in which are summarized natural conditions, description of the service area, bruef history of the settlement and evaluation of basic informations about Dzbel municipality. Further in the thesis, there is evaluation of a questionnaire survey, which took place in the territory of the municipality and in which participated amount of 51 respondentd. Furthermore, study processes question regarding depopulation tendencies in the municipality, preservatipn of the countryside character of the settlement and outlook of municipality's future development.

Keywords: sociology of countryside, agriculture, municipality, contemporary countryside

Obsah

1	Úvod.....	9
1.1	Cíl práce.....	10
2	Literární přehled	11
2.1	Sociologie	11
2.2	Sociologie venkova	14
2.3	Venkov	15
2.4	Obec.....	18
2.5	Zemědělství	21
2.6	Lidé na venkově.....	22
2.7	Volný čas	23
2.8	Současný venkov	24
3	Metodika	26
4	Případová studie - obec Dzbel	28
4.1	Popis zájmového území Dzbel	28
4.2	Historie	29
4.3	Přírodní podmínky	31
4.3.1	Biogeografické členění.....	31
4.3.2	Horniny a reliéf	31
4.3.3	Klimatické podmínky.....	32
4.3.4	Pedologická charakteristika.....	32
4.3.5	Fauna a flóra.....	32
4.3.6	Genius loci.....	33
4.4	Zemědělství	33
4.5	Trh práce.....	35
4.6	Infrastruktura	36
4.7	Obyvatelstvo	37
4.8	Obec.....	40
4.8.1	Obec a její obyvatelé	42
4.8.2	Problémy v obci	42
4.8.3	Volný čas.....	44
4.8.4	Vzdělání	46
4.8.5	Hospodaření v obci.....	47
4.8.6	Zajímavosti o obci.....	47
5	Výsledky - Dotazníkové šetření.....	49

6	Závěr	58
7	Použitá literatura	60
8	Seznam obrázků	63
9	Seznam tabulek	64
10	Přílohy	65

1 ÚVOD

V současné době se politika rozvoje venkova stále posiluje jak na půdě Evropské unie tak u nás. Je důležité řešit rozvoj venkova především na regionální úrovni. Venkov je od nepaměti nejvíce spojován se zemědělstvím, avšak v současnosti jeho podíl ve většině oblastí klesá a již nemá tak vysoký podíl na zaměstnanosti místních obyvatel a ekonomice daného území jako tomu bylo v minulosti. Ačkoliv má tento vliv klesající tendenci, řadí se zároveň s lesnictvím k hlavním uživatelům půdy, a tím pádem hraje hlavní roli při utváření venkovské krajiny a při hospodaření s přírodními zdroji.

Venkov má specifické problémy, které musí být systematicky řešeny, a pro jejich výsledky je důležitým prvním krokem stanovení samotného venkova. Existuje mnoho definic venkova, které se rozdělují podle účelu jejich využití. Moderní rurální geografie využívá dichotomické definice venkova, kam se řadí statistické a sociokulturní definice. V současné době patří mezi největší problémy venkova špatná technická a dopravní infrastruktura, izolace od center a související stárnutí obyvatelstva.

Venkovské oblasti mají potenciál ve své přírodě, která by se dala využít pro rozvoj cestovního ruchu, avšak je zde důležité myslet na dva faktory, a to špatnou dopravní infrastrukturu a udržitelný rozvoj území. Velký význam pro venkov má i podpora středních a malých podnikatelských subjektů, díky kterým by se na venkově mohla vytvořit dobře placená pracovní místa, což by zabránilo odchodu mladých obyvatel do měst či jejich okolí.

Zachování tradic je neméně důležitou otázkou. Obnovou místních zvyků a pokračováním v tradicích se vytváří místo a události pro sociální potřeby místních obyvatel. Ty jsou často nenaplněny kvůli velké vzdálenosti do střediskových měst.

Je důležité postupně zvyšovat atraktivitu venkovského prostoru nejen pro zde žijící obyvatele, ale i pro obyvatelstvo potencionální a v neposlední řadě také pro návštěvníky daného regionu.

1.1 Cíl práce

Tato diplomová práce se zabývá sociologií venkova a souvisejícími pojmy a využívá k tomu příklad konkrétní obce. Cílem práce je provedení sociologického výzkumu, který spočívá ve vytvoření případové studie obce Dzbel, posouzení současného stavu v obci a perspektiva rozvoje obce do budoucnosti. Součástí práce je i vyhodnocení dotazníkového šetření, které se týká spokojenosti obyvatel v obci. Dále jsou v práci řešeny otázky, jakým způsobem si obec může zachovat svůj venkovský charakter a zvrátit případné depopulační tendence a jejich důsledky. Práce může sloužit jako jeden z podkladů při vytváření strategických plánů, územních plánů a při obecném rozvoji v budoucnosti.

2 LITERÁRNÍ PŘEHLED

2.1 Sociologie

Sociologie je vědní obor, který studuje sociální život, skupiny a jednotlivá společenství. Předmětem zkoumání je chování lidí a současně člověk, jako společenský tvor. Sociologie se snaží najít odpovědi na otázky, jak tento svět vznikl, čím se liší a proč vůbec se liší naše životní podmínky od podmínek, které měli naši předkové a kam se dostaneme postupem času. Obor sociologie má neskutečně velký záběr. Zkoumá jak jednotlivce a jejich interakce s okolím, tak globální společenské procesy. Člověk, který se o sociologii zajímá a chce její poznatky předávat dál, se musí umět oprostit od bezprostředního vlivu své vlastní situace (Giddens, 1999).

Už od nepaměti lidé zkoumají a zajímají se o faktory, které ovlivňují lidské chování. V minulosti se však veškeré poznatky přenášely z generace na generaci spíše díky tradicím a tyto poznatky byly spíše náboženského charakteru. Systematické bádání a studium lidského chování můžeme datovat až od začátku 19. století. Vznik sociologie je spojován s velkými sociálními změnami dané doby, s průmyslovou revolucí a také s francouzskou revolucí, která proběhla v roce 1789. Kvůli těmto událostem se začal rozpadat tradiční způsob života. Tohoto rozpadu si všimli tehdejší myslitelé, kteří se začali věnovat studiu lidské společnosti a snažili se o nové poznání přírody. V minulosti si začali klást otázky, jejichž zodpovězením by mohli lépe porozumět a odhadnout, co nás čeká v budoucnosti. Jaká je lidská přirozenost, za jakých okolností a proč se mění lidská společnost, nebo proč je společnost tvořena právě takto – to jsou otázky, na které se snažili odpovědět lidé v 19. století, stejně jako se o to pokouší lidé i dnes.

Sociologie zkoumá a zabývá se kulturou a společnostmi, sociálními interakcemi, pohlavím a sexualitou, rodinou, manželstvím a osobním životem, konformitou a deviací, etnicitou a rasami, stratifikací a třídními strukturami společnosti, prací a ekonomickým životem, masovými médii, vzděláním, náboženstvím, rozvojem měst a urbanismu, sociálními hnutími a revolucemi, globálními změnami a ekologickými krizemi (Giddens, 1999).

Podle Maříkové (1996) zkoumá sociologie společnost, společenské jevy, procesy a struktury a jejich vzájemné vztahy. Sociologie úzce souvisí s dalšími obory, kterými jsou filosofie, historie, psychologie, ekonomika nebo kulturní antropologie.

Pojetí předmětu sociologie není jednotné. Můžeme však vyčlenit 10 reprezentativních pojetí předmětu sociologie (Maříková, 1996):

- 1) Věda o sociálních faktech
- 2) Věda o formách sociálních vztahů
- 3) Věda o sociálním jednání
- 4) Věda o sociálním chování
- 5) Věda o sociální činnosti
- 6) Věda o sociální interakci
- 7) Věda o společenských skupinách
- 8) Věda o sociokulturních jevech
- 9) Věda o sociální struktuře
- 10) Věda o každodennosti

Sociologie vznikla díky mnoha lidem, avšak za jednoho z nejvýznamnějších zakladatelů se považuje Auguste Comte. Tento francouzský myslitel se narodil v roce 1798 ve městě Montpellier a zemřel roku 1857 v Paříži. Comte jako první zmínil pojem sociologie. Comte se také snažil sociologii a její zkoumání společnosti zařadit mezi ostatní vědní obory. Doufal, že tento nejmladší obor bude významnější, než starší obory, jako matematika či chemie. Věřil, že díky sociologii vědecky pochopí a bude moci předvídat lidské chování, a díky tomu chování lidí i ovlivňovat.

Dalším ze zakladatelů byl Émile Durkheim, který žil v letech 1858 až 1917. Durkheim sice stavěl svůj výzkum na Comteho poznacích, ale myslel si, že se mu nepodařilo postavit sociologii jako vědecký obor. Podle Durkheima bylo zapotřebí zkoumat jednotlivá sociální fakta, například ekonomické podmínky, vliv náboženství apod., která jednoznačně ovlivňují lidský život. Tato sociální fakta by se měla zkoumat objektivně, stejně jako přírodní jevy či předměty. Durkheim tvrdil, že společnost udržovaly v chodu sdílené hodnoty a zvyky, které lidé měli, a zároveň zastával názor, že základem sociální soudržnosti již není náboženství, jak tomu bylo doposud, ale nahrazuje jej dělba práce. Díky tomu, že se rozšiřuje dělba práce, vznikají i nová pracovní místa a služby. Tím pádem se prohlubuje vzájemná závislost lidí na okolí. Podle Durkheima proměny proběhly tak rychle, že vyvolaly velké množství sociálních problémů značných rozměrů.

Tyto problémy, vzniklé novým moderním způsobem života, způsobovaly u lidí pocity nezařazenosti a bezradnosti. Nejslavnější Durkheimova studie pochází z roku 1897 a zabývá se sebevraždami. V této studii poukázal na to, že sebevražda není jen činem zoufalého člověka, ale že na ni mají značný dopad i společenské vlivy.

Karl Marx (1818 - 1883) měl na druhé straně odlišné názory od Comteho i Durkheima. Marx tvrdil, že změny lidského chování nejsou závislé na myšlenkách společnosti či hodnotách jedince, ale na podmínkách ekonomických. Historický vývoj tak byl závislý na konfliktech mezi jednotlivými třídami. Největší změny podle něj proběhly zároveň s rozvojem kapitalismu, právě díky výrobě zboží a poskytování služeb pro všechny zákazníky, čímž se liší od všech dosavadních systémů. V kapitalismu ovládá všechny výrobní prostředky většina, a menšina je tak nucena prodávat jim svoji pracovní sílu, což má za následek již zmíněné třídní konflikty.

Dalším, kdo přispěl k rozvoji oboru sociologie jako takového, byl Max Weber. Weber se zajímal o ekonomii, právo, filozofii a historii, ale i on se jako ostatní snažil porozumět sociálním změnám, které probíhaly. Zároveň studoval velké civilizace a porovnával je se západní společností. Přispěl k rozvoji sociologie náboženství, neboť se zajímal o náboženství Číny, Blízkého Východu a Indie. Díky svým poznatkům došel k závěru, že kulturní představy a hodnoty mají vliv na jednání jednotlivců, a zároveň tak i na utváření společnosti (Giddens, 1999).

Mezi významné české sociology, kteří si zaslouží být zmíněni, můžeme zařadit T. G. Masaryka, Emanuela Chalupného, Arnošta Inocenta Bláhu, Václava Bělohradského a Jana Kellera.

Důležitým pojmem v sociologii je socializace. Jedná se o sociální procesy, během nichž si lidé, a nejvíce děti, osvojují sociální normy a hodnoty, a díky tomu se vytváří jejich „já“. Nejintenzivnější je tento proces v dětství, ale v jisté míře pokračuje po celý život. Každá sociální změna utváří nové socializační procesy. Socializace se váže na jednotlivé instituce, které člověk navštěvuje během svého života. Mezi tyto instituce patří škola, práce, volnočasové kroužky, skupiny přátel a náboženské skupiny. Díky socializaci přijímá později člověk své sociální pozice a sociální status. Ze sociální pozice vyplývá i sociální role, tedy očekávané chování jedince. Sociální status může být člověku předem přidělen, nebo jej může získat během svého života (Majerová, 2009).

2.2 Sociologie venkova

Sociologie venkova se zabývá studiem vesnických komunit. Zkoumá, jak se venkov odlišuje od města, a zároveň se věnuje vztahům mezi městem a venkovem. Sociologie venkova se z velké části překrývá a zároveň i doplňuje se sociologií vesnice. Předmětem studia sociologie venkova jsou širší venkovská území, regiony a krajina, kdežto sociologie vesnice zkoumá procesy, které probíhají pouze uvnitř vesnice. Sociologie venkova je úzce spjata ještě s jedním odvětvím a to se sociologií zemědělství. Sociologie venkova se ve velké míře věnuje urbanizaci a suburbanizaci, tedy migraci venkovského obyvatelstva (Maříková, 1996).

Sociologie venkova sleduje vývoj struktury obyvatelstva venkova a jejich vzájemné sociální vztahy, studuje související instituce a orgány, sleduje závislost sociálních problémů na sídelní síti a zkoumá vztahy mezi způsobem života a bydlením na venkově (Šindlářová, 1997).

Obor sociologie venkova vzniknul na severoamerické půdě, kde Ch. R. Henderson v roce 1894 použil jako první název „rural sociology“. Ten se kvůli osídlování a dosídlovací politice začal věnovat problémům amerického venkova. Předmět sociologie venkova, pod anglickým názvem rural sociology, se začal v USA vyučovat v 10. létech 20. století. Podle Velkého sociologického slovníku patří mezi významné autory v USA J. M. Gillete, P. I. Vogt, H. B. Hawthorne a v Evropě K. Marx, F. Engels a V. I. Lenin.

Podobu naší sociologie venkova jako první utváří T. G. Masaryk od 80. let 19. století. O rozvoj sociologie venkova se v naší zemi dále zasloužili J. B. Lambl, I. A. Bláha, E. Chalupný a T. Čep a další. V současnosti se tomuto tématu věnují V. Majerová, V. Dvořáková a H. Hudečková (Maříková, 1996).

V současné době se sociologie venkova zaměřuje na zkoumání procesů, které nás nyní nejvíce ovlivňují. Mezi tyto procesy patří urbanizace, suburbanizace, natrurbanizace apod., a jejich vliv na vývoj venkova a na kvalitu života obyvatel. Dále zkoumá sociální změny, které proběhly v důsledku rozvoje zemědělské techniky. Podstatný je i vliv organizací, institucí a neformálních spolků na jednotlivce. Dále sleduje pohyb obyvatel za prací a uplatněním v osobním životě a zabývá se vlivem demografických a geografických faktorů na vývoj venkova (Šťastná et al., 2011).

Podle Maříkové (1996) jsou hlavní problémy, kterým se sociologie venkova věnuje, tyto:

- Struktura a funkce venkovských obcí
- Spolupráce obcí s jinými obcemi, institucemi a organizacemi
- Kulturní aktivity v obci a formy spolků
- Místo a úloha venkovských sídel a zemědělství při vytváření ekologického vědomí
- Postavení zemědělského sektoru v obci
- Struktura venkovských rodin
- Problematika dojíždění za prací
- Sociální role chatařů a chalupářů

2.3 Venkov

Venkov se vyznačuje charakteristickými znaky, které se však mění v prostoru a čase. V literatuře se jednotlivé definice liší kvůli odlišným kritériím, avšak základ zůstává podobný. Venkov můžeme hodnotit z několika hledisek a to urbanistického, demografického a sociologického hlediska. Podle těchto hledisek se tedy venkov vymezuje pomocí specifického typu zástavby, počtu obyvatel a hustoty obyvatelstva a odlišným způsobem života. Hlavní funkcí venkova je uváděno zemědělství, ačkoliv v současné době spíše krajínotvorné než produkční, jak tomu bylo v minulosti. Dalšími funkcemi je bydlení, rekreace a odpočinek. V současnosti je také důležitá funkce zachování kvalitního životního prostředí a udržitelný rozvoj (Majerová, 2009).

Ve velkém sociologickém slovníku je venkov definován jako obydlený prostor, který se nachází mimo městské lokality. Je charakteristický odlišným způsobem života, který je orientovaný převážně na zemědělství, a liší se svojí sociální strukturou od města. Život na venkově je propojený s přírodou a je zde malá hustota zalidnění. Najdeme zde tzv. venkovskou komunitu, která je protikladem komunity městské. Liší se díky silnější vazbě na tradice, je zde menší míra variability profesních zaměření obyvatelstva, větší míra vzájemné sociální závislosti a silnější vymezení přírodních prostředí. Je zde stoupající zájem o zvyšování atraktivnosti života na venkově, kvůli změně hierarchie životních hodnot (Maříková, 1996).

Převážnou část venkova tvoří volná krajina. Její součástí je většina zemědělské půdy, lesních pozemků a vodních ploch.

K venkovu se váže několik základních pojmů, které je dobré blíže specifikovat.

- Územní struktura, což je rozdělení území do jednotlivých oblastí, které jsou dány určitými hledisky.

- Sídlní struktura označuje rozložení obyvatelstva do jednotlivých sídel (lokalit), tedy do prostorově vymezených jednotek, bez vlastní správy, např. vsí a samoty.

- Územní jednotky dělíme na správní jednotky, což je obec, okres a kraj. Oblasti, které jsou vyznačeny regiony a zónami – dělí se podle klimatických, ekonomických či ekologických poměrů. Katastrální území značí území obce, které je zapsané a zakreslené v katastru, obec je tedy nejnižší správní územní jednotka, která má vlastní samosprávu s omezenou působností a na jejímž území může být více sídel. Jednotlivé správní a územní jednotky (regiony) můžeme vymezovat podle nejrůznějších kritérií.

- Urbanizace je velmi složitý proces. V minulosti se jednalo především o stěhování venkovských obyvatel do měst. V současné době jde i o suburbanizaci a další procesy a zároveň o rozšiřování městského způsobu života na venkov. Jedním z příkladů je, že nová venkovská sídla se staví v městském stylu (Majerová, 2009).

K vytyčení hranic mezi venkovem a městem se využíval nejčastěji ukazatel hustoty obyvatel. Ovšem kvůli častému kolísání hustoty obyvatel v jednotlivých regionech v zemích EU je tento ukazatel považován za nevhodný pro rozhodovací procesy na politické úrovni. Proto se využívá definice, kterou vytvořila OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj). Ta dělí nejprve dvě základní úrovně a to místní a regionální. Místní úroveň je definována jako venkovská oblast, pokud je hustota obyvatelstva menší než 100 obyvatel/km². Regionální úroveň je rozdělena do tří kategorií. První kategorií jsou převážně venkovské regiony, kde žije více než 50 % obyvatel ve venkovských obcích. Druhá kategorie, z podstatné části venkovské regiony, je vyznačena 15 – 50 % obyvatel žijících ve venkovských obcích. Třetí kategorie jsou převážně městské regiony, kde ve venkovských obcích žije pouze do 15 % obyvatel.

Pro statistické účely se využívá jako další určení hranice venkova počet obyvatel žijících v obci. U nás je tato hranice stanovena počtem 2000 obyvatel, kdy menší obce, které tento počet obyvatel nemají, se považují za venkovské a jejich soubor tvoří venkovské oblasti. Opakem k této teorii je vytyčení kritérií pro města, přičemž vše ostatní bude venkov. Dochází zde ovšem k určitým zkreslením, neboť můžeme najít obce, které mají více než 2000 obyvatel a přesto jsou považovány za obce venkovské (např. na jižní Moravě).

Venkov plní velké množství významných funkcí, které neslouží pouze obyvatelům venkova, ale celé společnosti. Zásobuje nás potravinami a surovinami, neboť se zde nachází většina zemědělské výroby, najdeme zde prostory pro zpracování a skladování věcí. Lidé zde nacházejí místo pro rekreaci a odpočinek, protože zachovává kousky přírody, která ještě není zničená (Národní parky, přírodní rezervace, chráněná území). Pro venkov byla typická soudržnost rodin, úcta ke stáří, sousedská pomoc, úcta k hodnotám, šetrnost obyvatel a zachovávání a dodržování tradic. Církev měla vliv na mravnostní život obyvatel (Šindlářová, 1997).

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR vymezilo v rámci Programu rozvoje venkova České republiky tři typy venkovských oblastí - příměstský, mezilehlý a odlehlý venkov.

- Příměstský venkov je význačný tím, že se nachází v blízkosti velkých, středních, a malých měst, a je tak velmi ovlivňován suburbanizací. V současné době je zde významný nárůst počtu obyvatel.
- Mezilehlý venkov je mírně rozvinutá venkovská oblast, která je dále od měst, ovšem s dobrou dopravní infrastrukturou a spojením do vzdálenějších měst, jejichž obyvatelé zde mohou najít rekreační využití.
- Odlehlý venkov je řídko obydlená, okrajová odlehlá venkovská oblast. Tento venkov je odloučený od spádových měst a vyznačuje se špatnou dopravní infrastrukturou.

U tématu venkova je důležité zmínit ještě jednu věc, a tou je zachování myšlenky obnovy venkova. V minulosti přišli lidé s tím, že bychom venkov neměli obnovovat, ale rozvíjet. Navzdory tomu stále přetrvává myšlenka, že venkov nechceme obnovit k určitému datu v historii, ale chceme, aby se venkov přiblížil k základnímu přirozenému bytí a především k tomu, aby se venkov vyvíjel sebeobnovou. Od roku 1991 u nás funguje vládní program – Program obnovy venkova (Blažek, 2004).

V roce 2017 se mohou žadatelé ucházet o dotace v 5 dotačních titulech. Ty se týkají zapojení generací do života v obci, spolupráce obcí na rozvoji a obnově venkova, obnovy sakrálních staveb na území obce, obnově místních komunikací a poslední titul patří výherci soutěže Vesnice roku (Podpora obnovy a rozvoje venkova v roce 2017, [online], 2017).

2.4 Obec

Pojem obec je ukotven v zákoně č. 128/200 Sb., zákon o obcích (obecní zřízení). Podle něj je definována jako základní územní samosprávné společenství občanů a zároveň tvoří celek, který je dán hranicemi území obce. Dne 25. května 2016 byl podle ČSÚ počet obcí 6258. Každé místo v republice je součástí nějaké obce, tedy až na výjimky, které jsou dány zákonem.

Na obec se můžeme také dívat jako na sociální jednotku, kterou tvoří její obyvatelstvo využívající větší či menší území, na němž se odehrává jejich převážná část denního, hospodářského a kulturního života.

Od roku 2007 se u nás rozšiřuje šest typů obcí. Prvním typem je hlavní město – u nás tedy hlavní město Praha. Druhým typem je statutární město – ta jsou vyjmenovaná v zákoně a je jich 25. Tato města mohou členit své území na jednotlivé části nebo městské obvody s vlastní samosprávou. Třetím typem jsou města – všechna ostatní. Obec může usilovat o status města, jakmile dosáhne vyššího počtu obyvatel než 3000. Potom musí podat žádost, ke které se vyjadřuje vláda, a následně ji schvaluje předseda poslanecké sněmovny ČR. Čtvrtým typem je městys. Ten nemá stanovené podmínky a probíhá zde pouze schvalovací řízení, jako u města. Pátým typem jsou obce – všechny ostatní obce. Šestý typ tvoří vojenské újezdy – ty mají svojí vlastní samosprávu. V současné době jsou na území ČR 4 vojenské újezdy a to Boletice, Březina, Hradiště a Libavá (Majerová, 2008).

Obec můžeme členit podle několika způsobů.

Jedním ze starších způsobů členění je to od W. Christallera z roku 1936. Ten roztřídil sídla podle přirozeného velikostního řádu.

- Dvory – do 15 obyvatel
- Samoty a dvory – 15 až 70 obyvatel
- Malé vesnice – 70 až 200 obyvatel
- Školní vesnice – 200 až 600 obyvatel
- Kostelní vesnice (velké) – 600 až 1 600 obyvatel
- Tržní vesnice (zvláště velké) – 1 600 až 4 500 obyvatel
- Městské vesnice (obrovské) – nad 4 500 obyvatel

Další způsob členění doporučoval Mezinárodní statistický úřad v roce 1938 na zasedání v Praze.

- K venkovskému obyvatelstvu se řadí obyvatelé všech obcí, které byly označeny za venkovské.
- Rozdělení obcí do skupin, dle podílu nezemědělského obyvatelstva v obci:
 - a) Venkovské obce – alespoň 60 % zemědělského obyvatelstva
 - b) Smíšené obce – 40 až 60 % zemědělského obyvatelstva
 - c) Městské obce – méně než 40 % zemědělského obyvatelstva
- V zemích, ve kterých není možné uskutečnit toto členění, se obce rozčlení do dvou skupin a to:
 - a) Obce, ve kterých žije méně než 2 000 obyvatel
 - b) Obce, ve kterých žije více než 2 000 obyvatel

V roce 1950 byla v Československu navržena klasifikace obcí a obyvatelstva při příležitosti sčítání lidí. Tato klasifikace vycházela a rozvinula klasifikaci z roku 1938. Podle této klasifikace se obce dělily do čtyř skupin.

- Města
 - a) Všechna krajská a okresní města
 - b) Obce, které měly více než 5 000 obyvatel
 - c) Obce, které měly 2000 – 5000 obyvatel a současně byly významné pro okolí
- Lázeňské obce – počet návštěvníků během roku je vyšší než 50 % obyvatelstva trvale žijícího v obci
- Dělnické obce – obce kdy žije alespoň 500 obyvatel a více než 65 % obyvatel pracuje v nezemědělském sektoru
- Venkovské obce – ostatní obce

Dle Blažka byly v roce 1951 obce rozřazeny do 4 skupin a to města, malá města, aglomerované obce a venkovské obce. Tato klasifikace byla využita poprvé v roce 1961 při sčítání lidu.

- Města – obce, ve kterých měl sídlo krajský nebo okresní úřad, dále obce s více než 5 000 obyvateli a současně hustotou obyvatelstva více než 100 obyvatel na 1 ha, dále obce, ve kterých byla 12letá škola nebo odpovídající odborná škola a současně jejich domovní fond tvořil minimálně 15 % domů s alespoň třemi byty, část obce měla funkční vodovod a kanalizaci, nacházela se zde nemocnice s více než 5 lékaři, dále ubytovací kapacita hotelu či hotelů byla alespoň 20 lůžek a v poslední řadě na 100 obyvatel připadalo méně než 10 pracujících v zemědělství.

- Malá města – zde byly obce, ve kterých žilo více než 200 obyvatel a současně hustota obyvatelstva byla vyšší než 70 obyvatel na 1 ha zastavěné plochy a domovní fond tvořilo minimálně 10 % domů s alespoň třemi byty, dále část obce měla funkční vodovod a kanalizaci a dvě místa pro lékaře. Byla zde základní škola, státní kino, lékárna a na 100 obyvatel připadalo méně než 5 pracujících v zemědělství.

- Aglomerované obce – tvoří část městské aglomerace. Počet obyvatel byl vyšší než 2000 a splňovaly řadu znaků pro malá města (hustota obyvatelstva na zastavěnou plochu, vodovod, kanalizace, počet pracujících v zemědělství k počtu obyvatel), ale byly příliš blízko městům a tudíž jim chyběly ostatní znaky a občanská vybavenost, kterou zabezpečovalo blízké město.

- Venkovské obce – ostatní obce, které nespádají do prvních třech skupin.

Poslední uvedená klasifikace vznikla v roce 1960 na zasedání Mezinárodního statistického úřadu. Vychází z mnoha kritérií, kterými jsou například počty obyvatel nejlidnatějších center, procentuální podíly obyvatelstva, které nepracuje v zemědělství, počet dojíždějících obyvatel za prací ku počtu ekonomicky aktivních obyvatel, poměr úředníků a dělníků a doplňková kritéria, kterými jsou množství úřadů a občanská vybavenost, nebo hustota zastavěné plochy. Výsledkem těchto kritérií bylo rozdělení obcí do 3 skupin a několika podskupin. Podskupiny se dělí právě podle bližších kritérií, která byla vyjmenována na začátku.

- A – Obce s převažujícím venkovským charakterem
- B – Obce přechodného charakteru (urbanizovaný venkov)
- C – Obce s převažujícím městským charakterem

Podle zmíněných klasifikací je tedy obec administrativní jednotkou a vesnici můžeme charakterizovat jako venkovské sídlo (Majerová, 2008).

2.5 Zemědělství

Zemědělství je ve Velkém sociologickém slovníku definováno jako ekonomické odvětví, které se zabývá chovem hospodářských zvířat, rostlinnou výrobou a tradičním způsobem obživy. Patří mezi nejstarší činnosti člověka, datuje se do mladší doby kamenné a díky němu se začaly utvářet první velké lidské společnosti.

Zemědělství je specifickou oblastí lidské práce, která má současně vliv na sociální strukturu společnosti a na způsob života. V úzkém slova smyslu se zemědělství zabývá především rostlinnou výrobou.

Živočišná výroba je považována za zpracovatelské odvětví. V praxi ovšem spolu obě výroby velmi úzce souvisí. V širokém pojetí můžeme do zemědělství zařadit i rybářství, lesnictví a včelařství.

Zemědělství patří mezi primární lidské aktivity. Jeho výrobním prostředkem je půda a díky využívání biologických procesů, které v přírodě probíhají, získává obnovitelné přírodní zdroje. Právě díky biologickým procesům je také zemědělství závislé na klimatických podmínkách, a kvůli tomu se také vyznačuje sezónností. Můžeme zde také mluvit a pomalejším výrobním procesem, než u ostatních ekonomických činností. Zemědělství úzce souvisí s ekologií, přispívá k tvorbě životního prostředí a svojí činností vytváří agroekosystémy (Maříková, 1996).

Zemědělství je podstatná a původní činnost, která lidstvu zajišťuje přežití, a zároveň je díky ní zabezpečen populační růst lidské společnosti (Šindlářová, 1997).

Pro velkou oblast, kterou se zabývala sociologie venkova, se vydělila sociologie zemědělství a to ve chvíli, kdy zemědělství přešlo na velkovýrobní způsob hospodaření. Současně se sociologií průmyslu ji považujeme za oblast sociologie práce. Sociologie zemědělství zkoumá, jakým způsobem se zemědělství integruje do urbanizované společnosti za pomoci budování zemědělsko–průmyslového komplexu, vývojem práce, profese a pracovní síly v zemědělství a úlohou zemědělských výrobců v rozvoji zemědělské výroby. Dále se zabývá komunikací a šířením informací, které získává z poznatků ostatních vědeckých odvětví, a také strukturou potřeb a zájmy zemědělských pracovníků (Maříková, 1996).

Sociologie zemědělství zkoumá, jak člověk přenáší svoji činnost z velkovýroby na fungování rodiny, jakou roli zastává sousedská výpomoc, čím je dána sociální prestiž, jaká vznikají, či mohou vzniknout společenská uskupení při zemědělské činnosti.

A taky především jaký je způsob života obyvatel, kteří jsou propojeni se zemědělstvím. Svůj vztah k zemědělství si každá společnost vytvářela za pomoci agrárních politik. V historii můžeme vidět několik jasných momentů (pozemková reforma, kolektivizace zemědělství či industrializace), kdy se postoje obyvatelstva měnily. Velký problém také představuje urbanizace. Ta způsobila velký odliv obyvatelstva z venkova do měst, venkovské obyvatelstvo začalo přejímat městské prvky způsobu života, ať už jde o bydlení, způsob trávení volného času, úroveň vzdělání, profesní kvalifikaci, či vliv médií na uznávané hodnoty. Lidé tak začali měnit svůj životní styl a hledat lepší pracovní podmínky (Šindlářová, 1997).

2.6 Lidé na venkově

Dodržování tradic a uchovávání zvyků je pro venkovské obyvatelstvo důležité. Podle tradic také můžeme vidět rozdílnost jednotlivých regionů a vazby obyvatel k jednotlivým územím. Nejrozšířenějšími tradicemi jsou masopusty spojené s obětováním Morany, velikonoční oslavy, stavění májky, pálení čarodějnic, mikulášské obchůzky a další. Při těchto příležitostech se setkávají obyvatelé celé vesnice a okolí a udržují tak sociální kontakty, zároveň učí děti těmto zvykům, aby se dochovaly i v budoucnosti.

U obyvatel na venkově byly významné i sdílené tradiční hodnoty. Těmi jsou úcta ke stáří, dobrý vztah k hospodaření a jeho výsledkům, úcta k práci, dobré sousedské vztahy, šetrný životní styl. V minulosti ke sdíleným hodnotám patřila i snaha o rozšiřování a předávání majetku a polností dalším generacím. Tato hodnota však díky vývoji historických událostí pozbyla své původní poslání.

Venkov je typický propojeností jeho obyvatel a jejich vzájemným soužitím. V současné době je zde ale značná anonymita především nově přistěhovaných obyvatel. Ti hůře navazují vztahy se starousedlíky, což je jedním z problémů pro dobré fungování obce. Díky suburbanizaci vznikají na krajích obcí izolovaná městečka, která hůře komunikují s původní částí vesnice, jak architektonicky, tak i vztahově.

Pro venkovské obyvatelstvo je důležitá rodina. Ta má dvě hlavní funkce, a to reprodukci a výchovu potomstva. Ovšem v posledních letech jsou stále častější neúplné či nesezdané rodiny. Hlavní funkce venkovské rodiny byla v minulosti výroba v zemědělství a současně zde byla více tradiční rodina.

Nyní se rozdíly stírají, neboť lidé na venkově chtějí komfort městských bytů ovšem v rodinných domech. Několik funkcí rodiny přešlo postupem času na jiné nositele.

O vzdělání a pečovatelských službách se stará stát, o náboženskou výchovu církve a volný čas lidé tráví s neznámými lidmi (např.: divadlo, hospoda, nákupy, cestování) namísto toho, aby byli se svojí rodinou, a v jejímž kruhu by trávili volný čas.

V současné době je důležité udržet mladé lidi na venkově. Ačkoliv by se mohlo zdát, že za odchodem mladých lidí je nedostatek práce, pokud lidé chtějí, mohou pracovat kdekoliv. Mladí lidé chtějí lukrativní, dobře placená pracovní místa, která zde ovšem nevzniknou, neboť zde není dostatek odběratelů takovýchto služeb. Častou příčinou odchodu mladých lidí je nedostatek volnočasových aktivit. Mladí lidé se chtějí po práci setkávat s ostatními. Bohužel, v obcích, kde již nefungují hospody či obchody, chybí lidem právě místo setkávání.

V minulosti se lidé mohli potkávat i v kostele, ovšem i zde v posledních letech ubývá věřících. A tak jsou odkázáni na střediskové obce, či vzdálená města (Šindlářová, 1997).

2.7 Volný čas

Je obecně známo, že lidé na venkově a především ti, kteří pracují v zemědělství, mají mnohem méně volného času než zbytek populace. Rozdílnost množství volného času je dána sezónností, nerovnoměrností pracovní doby, špatnou dostupností služeb a povinnostmi k vlastnímu hospodářství. Všechny čas, který člověk má, můžeme rozdělit do dvou kategorií. První je čas pracovní a druhý mimopracovní. Ten můžeme dále rozdělit na čas nutný a čas volný. Nutný čas je využíván k dopravě do/ze zaměstnání, k práci spojené s chodem domácnosti či péči o sebe samotné. Až po vykonání těchto činností nám zbyde čas volný, který můžeme věnovat odpočinku, svým zájmům, seberealizaci a vzdělávání, vychovávání dětí, či kontaktům se společnostmi.

Je to takový čas, který si řídíme sami a sami si o něm rozhodujeme. Máme zde tedy možnost volby. Bohužel pokud lidé chtějí realizovat své zájmy a rozvíjet své schopnosti, jsou do značné míry omezeni právě venkovským prostorem. Jedním z limitů je špatné dopravní spojení do větších center, či nedostatek specializovaných institucí, např. chybějící ZUŠ. Mnoho obyvatel na venkově tráví svůj volný čas prací na zahradách a jejich zvelebováním (Šindlářová, 1997).

Důležitou roli také hrají možnosti, jak mohou trávit svůj volný čas obyvatelé nad 60 let. Tímto se začali zabývat i společenské obory sociologie, psychologie a sociální geografie.

S ohledem na demografický vývoj stárnutí obyvatelstva je důležité vytvářet sociální a dobrovolné činnosti, kterých se tito obyvatelé budou moci zúčastňovat. Jednotlivá zaměření volnočasových aktivit, se musí neustále rozšiřovat, aby měli možnost obyvatelé uspokojovat své sociální potřeby a mohli se učit novým věcem (Heley, 2013).

2.8 Současný venkov

Problémem současného mezilehlého venkova je především migrace obyvatel do měst a do okolí velkých měst. Tato migrace je způsobena horšími podmínkami pro obyvatele venkova, než pro obyvatelstvo městské. Venkovské oblasti jsou specifické nedostatkem produktivních zaměstnání, špatnou infrastrukturou a omezeným přístupem na trh a ke službám. Tato situace se příliš nezlepšila, i když již téměř půl století probíhá rozvoj venkova, a v současné době se stále zvyšuje tlak na životní prostředí a jeho zdroje. Pro zlepšení současného stavu by se měly využít nejnovější dostupné technologie a to informační, komunikační, zemědělské a energetické. Pro rozvoj venkova je důležité stanovit nová paradigmatata. OECD Development Center navrhuje nové paradigma rozvoje venkova.

- Vláda – Pro rozvoj jednotlivých oblastí je důležité vytvořit místní samosprávu na všech úrovních
- Více sektorů – Ačkoliv je zemědělství základním sektorem, je důležité věnovat se i ostatním sektorům, jakými jsou venkovská politika, strategie rozvoje venkova a vytváření pracovních míst v ostatních oborech.
- Infrastruktura – Zlepšení celkové infrastruktury a posílení vztahů měst a venkova. To zahrnuje zlepšení propojení mezi venkovskými oblastmi a střediskovými městy a zároveň lepší dostupnost vzdělání a zdravotnických služeb.
- Propojení města a venkova – Venkov je závislý na produkci velkých měst, jejich trhu práce, přístupu ke zboží, službám a novým technologiím. Dobrou strategií venkova neřeší pouze jednotlivé venkovské oblasti, ale snaží se pojmout venkov a jeho okolí jako celek.

- Demografie – Nízká míra porodnosti a vysoká míra stárnutí jsou dva největší problémy, kterým je současný venkov vystaven. Ačkoliv jsou tyto dva problémy zdánlivě odlišné, jsou velice blízce spojeny a snaha o jejich řešení spočívá v koordinaci v oblasti vzdělávání, zdravotnictví, sociální politiky a rodinného plánování.

Je důležité pracovat na celostátní úrovni a snažit se o rozvoj, který bude současně i udržitelný (Dahlman, 2016).

Jak bylo řečeno, je důležité řešit problémy rozvoje venkova na všech úrovních, tedy státní, regionální a místní. Stávající legislativní a právní opatření omezují rozvojové cíle, které by mohly být vypracovány na větších územích. V současné době místní vláda schvaluje zákony, podle kterých se musí všechny celky řídit. S místní vládou by měly spolupracovat místní akční skupiny (MAS) a podílet se tak na spoluutváření zákonů, avšak rozvojové cíle, které mají potenciál k uplatnění na větších územích, často čelí překážkám „seshora a zdola“ (Pártlová, 2016).

V roce 2015 byla Jihočeskou univerzitou vypracována Modelová strategie rozvoje venkovských obcí v České Republice. Na základě analýzy, která probíhala pomocí dotazníkového šetření mezi 100 obcemi a 20 rozhovory se starosty, bylo nadefinováno osm modelových strategií rozvoje venkovských obcí. Těmito strategiemi jsou svazky obcí, snižování výdajů, využití obecního majetku, stabilizace obyvatelstva obce, rozšiřování služeb, podpora podnikání a soudržnost obyvatelstva s obcí. Četnost strategií byla vyhodnocena na základě kvalitativního rozboru, kdy jednotlivé obce mohly zvolit i více strategií. Nejčastěji se vyskytla strategie svazků obcí, kdy většina obcí upřednostňovala místní akční skupiny. Následovala strategie stabilizace obyvatelstva s obcí, přičemž tato strategie se zaměřovala na prodej pozemků obyvatelům. Tato strategie ovšem není výhodná pro obec z dlouhodobého hlediska, protože se jedná o jednorázové příjmy. Třetí nejčastější strategií bylo rozšiřování služeb. Mezi tyto služby patří samotný vývoj obce a realizování nových aktivit obce, například soutěže, výstavy, festivaly, či akce pro turisty. Je zvláštní, že strategie soudržnosti obyvatelstva s obcí se ve výzkumu vyskytla pouze jednou. Podle autorů je toto dáno tím, že starostové obcí, kteří na rozhovor odpovídali, považují tuto strategii za samozřejmou (Rolínek, 2015)

3 METODIKA

Celá práce je rozčleněna do tří hlavních kapitol – Literární přehled, případová studie obce Džbel a dotazníkové šetření. Nejprve jsem vypracovala první část své práce, tedy rešerši dostupné literatury. K vypracování literárního přehledu této práce jsem využila odbornou literaturu z oboru sociologie venkova a zemědělství, knihy týkající se venkova a venkovského prostoru, dále jsem čerpala ze zákonů a odborných periodik. Dále jsem využila materiály z přednášek a skripta z Mendelovy univerzity a České zemědělské univerzity.

Následně jsem pokračovala druhou částí, kterou jsem nazvala případová studie obce Džbel. Ke zpracování případové studie jsem využívala především kroniku obce, kterou jsem si zapůjčila od místní kronikářky. Kronika je vedena velmi podrobně a nachází se v dobrém stavu. Dále jsem při zpracování této části využívala vlastní vědomosti a zkušenosti a také jsem čerpala z rozhovorů se starousedlíky a místními obyvateli. Některé informace od obyvatel jsem posléze ověřovala za pomoci místní kroniky či internetových zdrojů. Mnoho informací jsem také získala ve zpravodaji obce. Ten vychází každý rok v lednu a nachází se v něm shrnutí celého předešlého roku a zároveň důležité informace pro rok následující. Zbývající informace jsem čerpala z knih, využila jsem informace Českého statistického úřadu, Regionálního informačního servisu a webových stránek zájmových organizací. Shrnuje informace o historii obce, přírodních podmínkách a popsala jsem obec jako takovou.

Třetí část této práce, tedy sociologický průzkum a jeho výsledky, jsem si rozdělila do tří fází. První fází byla tvorba dotazníku a stanovení hypotéz. Snažila jsem se zaměřit na největší problémy, které místní obyvatelé mají, a které jsou pro sledovanou obec specifické.

Pro tuto práci jsem si stanovila následující hypotézy:

Alespoň polovina obyvatel chová doma hospodářská zvířata.

Více než polovina obyvatel je členem některého z místních spolků.

Obyvatelé se zúčastňují většiny akcí v obci.

V obci žije minimum novousedlíků.

Největší problém vidí obyvatelé obce Džbel v nedostatku pracovních míst.

Primárním nástrojem této práce je dotazníkové šetření, které je doplněno informacemi od místních obyvatel a dalšími zdroji. Díky dotazníkům jsem si chtěla zajistit co největší návratnost a pokrytí více věkových a zájmových skupin obyvatel.

Součástí dotazníku bylo úvodní slovo, ve kterém jsem vysvětlovala, čeho se dotazník týká, pro koho je určen a k jakým bude využit účelům. Nakonec jsem respondenty ujistila, že jejich odpovědi nebudou využity k marketingovým účelům a že je dotazník anonymní.

Druhou fází byl sběr informací. Jakmile jsem vytvořila dotazník, následovaly pochůzky v obci, během kterých jsem se snažila oslovit co nejvíce obyvatel. Bohužel mnoho obyvatel nechtělo na dané otázky odpovídat, případně ani nechtěli komunikovat. Takto jsem se vydala po obci třikrát. Podařilo se mi v obci získat celkem 51 vyplněných dotazníků, na něž mi odpovědělo 28 mužů a 23 žen. Věkové rozdělení respondentů bylo po deseti letech.

Po sběru dat následovala třetí fáze. Vyplněné dotazníky jsem zpracovala ve volně dostupném programu Survio, který mi velmi pomohl s vypracováním výsledků. Protože jsem měla dotazník vytisknutý, musela jsem všechny odpovědi přepsat právě do programu, což bylo časově náročné. Vytvořila jsem zde grafy a tabulky, které jsem později kvůli kvalitě předělala v programu MC Excel. Potom následovalo porovnávání výsledků šetření se stanovenými hypotézami.

4 PŘÍPADOVÁ STUDIE - OBEC DZBEL

4.1 Popis zájmového území Dzbel

Obec Dzbel leží v Olomouckém kraji na svazích Dražanské vrchoviny, která se nachází na rozhraní Hornomoravského úvalu a Českomoravské vrchoviny. Obec se nachází v nadmořské výšce 493 m n. m. a rozkládá se na 744 hektarech. Lesní pozemky v katastrálním území obce zabírají zhruba 340 ha, orná půda 270 ha a zastavěná plocha 7 ha. Podle bilance obyvatel žilo k 31. 12. 2016 v obci 249 obyvatel.

Obcí s rozšířenou působností je Konice, která je od Dzbelu vzdálena necelých 5 kilometrů. Severozápadně od obce leží k.ú. obce Kladky, severovýchodně k.ú. Ponikev, na východní straně sousedí Dzbel s k.ú. Jesenec, jihovýchodně se rozprostírá k.ú. Konice, jižně od obce leží k.ú. Skřípov a na západ od obce najdeme k.ú. Šubířov. S obcí Jesenec je Dzbel propojen několika domy, které leží přímo na katastrální hranici. Nejbližšími většími městy jsou Prostějov, který je od obce Dzbel vzdálen 22 km, dále je to Litovel, která leží necelých 25 km daleko a v neposlední řadě Olomouc, která je vzdálená 34 km. Ačkoliv se jedná o malou obec, má i svoji místní část, které se jmenuje Borová.

Na území obce pramení říčky Romže a Nectava, jejichž hladina vody je ovšem velmi kolísavá a závislá na ročním období. Na území obce najdeme celkem 4 studánky. Obyvatelé se o dvě z nich starají a udržují jejich okolí. U studánky, která se jmenuje Za Borovou, můžeme najít i rozbor vody, který nechali udělat obyvatelé na hygienické stanici v Olomouci. Obec leží na rozvodnici, a tak jedna část vody stéká na sever a druhá část na východ.

Osu obce tvoří železniční trať, která vede z Prostějova do Chornice. Zástavba sleduje hlavní cestu, silnici III/36622, která rovněž protíná obec. Celkově je zástavba kompaktní a zachovává si původní charakter. Jádrem je tvořeno návesní ulicovkou. U většiny domů jsou velmi dobře zachované hospodářské stavby v zadní části pozemků.

Celé katastrální území má protáhlý tvar od severu k jihu. Zhruba uprostřed, z východu na západ, dělí toto území silnice III/36622.

V severní části území je převažujícím prvkem orná půda. Jen na hranicích se sousedním katastrem najdeme menší remízky. Pokud se současně podíváme i na mapu historickou, vidíme, že se do současné doby zachovala podoba tohoto území.

Jednotlivá pole jsou stále rozčleněna na jednotlivé lány. Dále vidíme, že se zachovala i původní polní cesta, která spojuje obec Dzbel a Kladky. V současné době je tato cesta využívána jak zemědělci, tak současně i obyvateli a návštěvníky z okolí, neboť je její součástí i nově vybudovaná naučná stezka.

Ve východním cípu najdeme právě samotnou obec a veškerou zástavbu. Díky historickým mapám můžeme opět vidět, jakým způsobem se rozrůstala zástavba v obci. K původní zástavbě podél hlavní silnice, přibýlo nejvíce domů u nádraží, v jehož blízkosti byla postavena cihelna, a výstavba domů v místní části Borová.

Na jih od obce, za železniční tratí, se nachází další orná půda. Také zde se zachovalo původní lánové členění. Zbytek území, tedy od jihozápadu přes západní stranu území až k severní části, kde je orná půda, tvoří lesy. Díky ortofoto mapám z různých roků můžeme vidět, jak v průběhu let v tomto celku vznikají vykácené pásy stromů bez náhradní výsadby v těchto lesích.

Na území můžeme taky nalézt dvě sakrální stavby, a to přímo v obci kapli Sv. Marie a u polní cesty vedoucí na Šubířov kapli Sv. Anny.

V obci také najdeme pomník, který odkazuje na legionáře z 1. světové války Antonína Bomberku. V této souvislosti je také důležité uvést, že v obci mají pamětní desku i partyzáni z 2. světové války, kvůli nimž hrozil obci Dzbel podobný osud jako Javoříčku.

4.2 Historie

Okolí obce Dzbel bylo osidlováno až ve 13. a 14. století. Celé osidlování probíhalo na základě lánového systému a právu německému (emphyteutickému). Lokátoři si po celém území pronajímali části a ty potom rozdělovali na jednotlivé lány, které pronajímali osadníkům. Vývoj obce je velmi těsně spjat se sousedním Jesencem a Konicí. Lesní lánová soustava, na které obec vznikla, se dochovala až do současnosti. Poprvé byl Dzbel zmíněn v Zemských deskách olomouckých pod názvem Stbel a to v roce 1351. Dnešní název Dzbel se používá od 17. století. Samotný název je nejspíše odvozen od slova stbel, což znamenalo "studánka v dutém pařezu".

Nejprve Dzbel patřil ke Konickému panství, později od roku 1618, patřil pod panství Jesenské. V roce 1677 byl Dzbel největší osadou na Jesenském panství. Nacházelo se zde 15 usedlostí s poli a 9 usedlostí bez polí.

Díky tomu, že se v okolí Dzbelu mezi lety 1709 až 1729 těžila železná ruda, byla v blízkosti mlýna ve Dzbelu postavena vysoká pec, kde se daná ruda tavila.

Do roku 1792 byly veškeré dzbelské grunty, chalupy a zahrady v majetku vrchnosti a poddaní je měli pouze v dědičném nájmu. To se změnilo až díky Náboženskému fondu. Ten dostal všechn majetek od státu, který je zabral Jesenskému panství. Náboženský fond prodal majetky jejich uživatelům. Roku 1848 zanikl v obci úřad rychtáře a do čela obce byl poprvé zvolen starosta.

V roce 1875 došlo k jednomu z nejrozsáhlejších požárů v obci, při němž vyhořelo 19 domů. V roce 1877 byla postavena nová škola. Zároveň se stavbou školy byl vyškolen nový učitel Emilián Hikl, který se tak stal prvním učitelem ve Dzbelu. Ten v roce 1883 rozšířil školu na dvoutřídní. Škola fungovala až do roku 1994, kdy byla uzavřena.

Roku 1888 strhla povodeň část nové železniční dráhy, nicméně i přesto byla 1. září 1889 zahájena železniční doprava mezi Prostějovem a Třebovicemi. Výstavba železnice přinesla celému okresu velké pracovní příležitosti. V roce 1891 byla v obci poblíž železniční stanice postavena cihelna a kruhová vápenka. U vápenky byla zároveň postavena v roce 1901 parní pila a byla zde zřízena i mlékárna. Obec byla elektrifikována v roce 1927.

Část dzbelského katastru byla připojena během druhé světové války k Německé říši. V listopadu 1942 byla obec obklíčena německým vojskem. Naštěstí obec nepotkal stejný osud jako Lidice, či Javoříčko a po zatčení a odvezení několika rodin vojsko odtáhlo.

JZD bylo v obci založeno roku 1958 a roku 1975 sloučeno se Státním statkem Brodek u Konice. Výsledkem tohoto sloučení bylo znárodnění majetku družstevníků. Díky tomu byl na jihovýchodním kraji obce postaven Agrochemický podnik.

Když v roce 1999 obletěla svět zpráva, že na zemi žije 6 miliard obyvatel, měla obec Dzbel 283 obyvatel.

Obr. 1 Stavba železnice
(Zdroj: Kronika obce Dzbel)

4.3 Přírodní podmínky

Severní část území obce spadá pod přírodní park Kladecko. Součástí tohoto parku na území obce je i přírodní památka Na Kozénku. Tato přírodní památka je významná především díky výskytu sasanky lesní (*Anemone sylvestris*). Dále zde můžeme vidět batolce červeného (*Apatura ilia*) a otakárka fenyklového (*Papilio machaon*). Výměra území Na Kozénku je 0,2 hektarů.

4.3.1 Biogeografické členění

Podle biogeografického členění ČR spadá území do hercynské podprovincie. Typ biochory je zde 4BJ. Vegetační stupeň je tedy bukový, druh reliéfu odpovídá rozřezané plošině s mělkými údolními a půdní substrát je slabě bazické krystalinikum.

Katastrální území obce spadá pod Dražanský bioregion, který nese označení 1.52. Celý bioregion se rozkládá na rozhraní jižní a střední Moravy. Zabírá geomorfologický celek Dražanská vrchovina a současně se dotýká i celku Zábřežská vrchovina. Jeho celková plocha čítá 1309 km². Bioregion tvoří vrchovina na monotónních sedimentech kulmu, na krajích údolních sítí. Biota odpovídá 3. dubovo-bukovému až 5. jedlovo-bukovému vegetačnímu stupni. Na krajích regionu můžeme najít teplomilné prvky. Biodiverzita je vyšší díky poloze bioregionu a zároveň díky kontaktu s podprovincií severopanonskou a karpatskou. Naopak za snižování biodiverzity může jednotvárný horninový podklad. Převažujícím jevem na plošinách jsou pole se zbytkem vlhkých luk i s upolínem. Na svazích najdeme zbytky bučin, případně jedlin a kulturních smrčů (Culek, 2005).

4.3.2 Horniny a reliéf

Většinu území tvoří jednotvárné souvrství mořského spodního karbonu-kulmu, tj. břidlice, droby a slepence. Přes území vedou pásy lyfitů, amfibolitů a hlavně vápence devonského stáří. Mezi pokryvy to jsou hlavně sprašové hlíny a svahoviny. Střední část bioregionu tvoří zdvižený vyklenutý zarovnaný povrch, pro který je charakteristická výšková členitost mezi 75 a 150 m. typická výška bioregionu je 380 - 690 m (Culek, 2005).

4.3.3 Klimatické podmínky

Bioregion se rozprostírá dle Quitta (1971) v mírně teplé oblasti MT 3 a MT 5. Na území tak probíhá normálně dlouhé, mírně teplé a suché léto. Počet letních dnů se pohybuje mezi 20 - 40. Přejídná období, jaro a podzim, jsou krátká. Samotná zima je také krátká, patří k mírně chladným a sněhová pokrývka má normální až krátké trvání. Počet dnů se sněhovou pokrývkou se pohybuje mezi 60 – 100. Průměrná teplota, podle meteorologické stanice v Konici je 7,2 °C. Průměrný roční úhrn srážek je kolem 650 mm (Culek, 2005).

4.3.4 Pedologická charakteristika

Na území obce se na vývoji půd podílely nivní uloženiny a kulmské sedimenty. V současné době půdní pokryv tvoří hnědé půdy, dále hnědé půdy kyselé a v nivách toků můžeme najít půdy nivní - většinou glejové (Culek, 2005).

Na území najdeme zástupce 8 typů BPEJ orné půdy. Ze skupiny půdních typů jsou zde kambizemě, rankery a litozemě.

4.3.5 Fauna a flóra

Díky typicky nízké nadmořské výšce je tato oblast termofytika. Díky tomu je zde flóra spíše jednotvárná. Vegetační stupeň suprakolinní až submontánní.

Na úpatí teplých svahů můžeme vidět dubohabrové háje (*Melampyro nemorosi-Carpinetum betuli*) nebo acidofilní doubravy (*Luzulo albidae-Quercetum petraeae*). V lesích můžeme najít udatnanku lesní (*Aruncus vulgaris*), třtinu chloupkatou (*Calamagrostis villosa*), měsíčníci vytrvalou (*Lunaria rediviva*) nebo devětsil bílý (*Petasites albus*). Na loukách rostou upolín nejvyšší (*Trollius altissimus*), rdesno hadí kořen (*Bistorta major*) a kuklík potoční (*Geum rivale*).

Mezi nejvýznamnější savce vyskytující se na území patří ježek západní (*Erinaceus europaeus*), myšice malooká (*Apodemus uralensis*), vrápenec malý (*Rhinolophus hipposideros*) a netopýr brvitý (*Myotis emarginatus*). Na obloze můžeme zahlédnout sýce rousného (*Aegolius funereus*), strakapouda prostředního (*Dendrocopos medius*) nebo lejska malého (*Ficedula parva*). Mezi rozšířené obojživelníky na území patří mlok skvrnitý (*Salamandra salamandra*) a čolek horský (*Ichthyosaura alpestris*). Na loukách můžeme najít střevlíka nepravidelného (*Carabus irregularis*), nebo roháčka jedlového (*Ceruchus chrysomelinus*) (Culek, 2005).

4.3.6 Genius loci

Celé území působí velmi klidným, řekněme až ospalým dojmem. Ovšem pokud zde zrovna probíhá jedna z místních tradičních akcí, celá obec ožívá a můžeme vidět, jak všichni obyvatelé společně slaví, a užívají si místní pohody.

Ačkoliv tudy vede cesta spojující okolní obce, je zde největším narušitelem běžného dne zemědělská technika. Díky blízkosti lesů mají obyvatelé místo, kde mohou v klidu relaxovat. Velmi dobře tu také rostou houby, a tak se sem vlakem sjíždí i lidé z větších vzdáleností. Díky tomu, že je obec v malém zářezu, je tak možné snadno vidět z okolních polí nejen na ni, ale i do rozlehlého okolí tvořeného krásnou krajinou. Velmi často zde můžete zahlédnout stáda srn, zajíce, či velké dravce na polích.

4.4 Zemědělství

Zemědělská půda je rozčleněna na jednotlivé lány, jejichž rozvržení se desítky let nezměnilo. Pozemky na katastrálním území má ve vlastnictví zemědělský podnik, nebo soukromí majitelé. Většina soukromých majitelů pronajímá své polnosti družstvu, které je obhospodařuje. I tak v obci najdeme pár menších políček, kde si lidé pěstují zeleninu (především brambory) pro svou vlastní potřebu.

V této oblasti se nejvíce pěstuje řepka, kukuřice, hrách a také krmné rostliny, které družstvo potřebuje pro svá zvířata. Na území obce můžeme zahlédnout taky několik ořešáků a třešní. Stále je zde dostatek polní a lesní zvěře, můžeme zde vidět zajíce, srny i vysokou zvěř.

Podle BPEJ se zde ceny pozemků pohybují ve dvou kategoriích. A to v kategorii ceny do 2,50 Kč/m² a v kategorii 2,50 - 5,00 Kč/m². Pokud se zároveň podíváme na mapu ceny pozemků podle katastrálního území, uvidíme, že se cena pohybuje do 2,50 Kč/m² (Souhrnné mapy VÚMOP).

Na následující tabulce můžeme vidět využití země tohoto území.

Druh půdy	Výměra v ha
Celková výměra pozemku	744
Orná půda	270
Chmelnice	0
Vinice	0
Zahrady	11
Ovocné sady	2
Trvalé travní porosty	68
Zemědělská půda	352
Lesní půda	339
Vodní plochy	3
Zastavěné plochy	7
Ostatní plochy	44
Koeficient ekologické stability (%)	1,32

Tab. 1 Využití území. (Zdroj: Risy.cz [online], 2016)

Zemědělská půda zabírá zhruba polovinu území. Ornou půdu, až na pár menších výjimek, obdělává zemědělské družstvo Dejas. Zemědělské družstvo je pro obec důležité především kvůli pracovním místům. Kromě pěstování rostlin se věnují i chovu krav, které se pasou na trvalých travních porostech.

Lesní půda, která zabírá zhruba druhou polovinu území, je ve vlastnictví církve, několika soukromých vlastníků a obce. Střídají se zde pásy jehličnatých a listnatých stromů. Z jehličnatých stromů zde převládají smrky a modříny.

Z listnatých stromů převládají duby, břízy a lípy. Vodní nádrž, která je v západní části obce, vlastní a udržují rybáři z Konice. Kolem ní můžeme vidět nespočet topolů a několik vrb. V minulosti byl v obci ještě jeden rybník, který byl však zasypán a na jeho místě nyní stojí dětské hřiště.

V ostatních plochách můžeme najít například bývalý lom, ve kterém se těžila železná ruda.

KES, tedy koeficient ekologické stability dosahuje 1,32 %, což znamená, že se jedná o vyváženou krajinu, ve které jsou technické objekty relativně v souladu s dochovanými přírodními strukturami a díky tomu je menší potřeba enegro-materiálových vkladů (Míchal, 1994).

Zemědělství spojovalo v minulosti většinu lidí v obci. Na obrázku č. 2 můžeme vidět ženy, které se spolu scházeli v zemědělském družstvu ihned po práci.

Obr. 2 Fotografie žen v zemědělském družstvu (Zdroj: Kronika obce Dzbel)

4.5 Trh práce

Práce obecně je největším problémem v obci. Obyvatelé mohou v obci pracovat jen na dvou místech a to v zemědělském družstvu, nebo na obecním úřadě. Ačkoliv několik obyvatel na těchto místech pracuje, většina musí dojíždět za prací za hranice katastru. V minulosti ještě fungovala v areálu bývalé vápenky svíčkárna, která ovšem byla před několika lety zavřena. V minulosti se zde také těžilo dřevo. Další pracovní místa ubyla ve chvíli, kdy jedna ze dvou místních hospod musela zavřít. Na vině byl vysoký věk majitelky, ale především elektronická evidence tržeb (EET).

Nejbližší pracovní příležitosti pro obyvatele nabízí město Konice. V Konici mohou obyvatele najít práci například ve firmě Moděva, což je oděvní podnik, nebo ve firmě Kovo Konice, která se zaměřuje na opravu čerpadel. Dále volná místa nabízí například Česká pošta. Několik obyvatel dojíždí také do Skřípova. V bývalých vojenských prostorách zde sídlí firma, která vyrábí díly pro automobilový průmysl. Ostatní obyvatele dojíždí do měst Prostějov, Litovel, Olomouc, nebo do Jevíčka.

V obci najdeme zhruba 10 živnostníků, kteří se živí různými řemesly. Za pomoci místních řemeslníků si obyvatele dokážou poradit se svými problémy a nemusejí tak dojíždět daleko pro pomoc. V tomto jsou obyvatele částečně soběstační a sousedská výpomoc tu funguje až neuvěřitelně dobře.

Ovšem i v obci, kde je nedostatek pracovních míst se najde jedna výjimka. Jeden pracovník dojíždí z Olomouce za prací sem, do Dzbelu.

Zbytek obyvatel tvoří děti, studenti a lidé v důchodu. Což pro shrnutí můžeme vidět v další tabulce.

		Celkem	
Ekonomicky aktivní celkem		120	
v tom	zaměstnaní	98	
	z toho	zaměstnanci	80
		zaměstnavatelé	-
		pracující na vlastní účet	7
		pracující důchodci	3
		ženy na mateřské dovolené	3
nezaměstnaní	22		
Ekonomicky neaktivní celkem		115	

Tab. 2 Ekonomická aktivita obyvatel. (Zdroj: Český statistický úřad [online], 2011)

Míra nezaměstnanosti v roce 2015 byla celkově 2,78 % a z toho u mužů 3,16 % a u žen 2,35 %. Tato nezaměstnanost je velmi malá a nejví se jako jeden z problémů obce.

4.6 Infrastruktura

V obci najdeme z technické infrastruktury vodovod a plynovod. Kanalizace se v blízké budoucnosti neplánuje, neboť na ni obec nemá dostatek financí. Navíc obec není schopna v současnosti splnit podmínky, které jsou dány pro získání dotace. Řešení kanalizace v obci navíc komplikuje fakt, že obec leží na rozvodnici, což by se dalo vyřešit pouze pomocí tlakové kanalizace.

I přes problémy, které brání vybudování vodovodu, najdeme v obci jednu stavbu, která má svůj vodovod. Touto stavbou je místní hájenka na severním konci lesa. Voda je sem přiváděna z jednoho z pramenů, které se nachází v lese.

Stav chodníků a osvětlení v obci je výborný. Obec se snaží pomocí dotací opravovat a zvelebovat své zázemí. S opravami započala v roce 2016, kdy opravila část chodníků. V roce 2017 získala další dotaci od kraje na pokračování v těchto opravách.

Ve Dzbelu také dobře funguje rozhlas. Ten kromě tradičních oznámení, jako příjezd výkupu kožek, pozvánek na fotbalové zápasy, oznámení úřadu, hlásí speciálně při výročí svých občanů, kdy za pomocí rozhlasu je jim přáno k narozeninám. Zároveň s rozhlasem se při této příležitosti rozezní i kaplička na počest oslavence.

Internet v obci zajišťuje jediný dodavatel a to firma PLNET z Plumlova. Obyvatelé jsou tak odkázáni na jedinou společnost.

Odpad z obce sváží firma FCC z Litovle. Směsný komunální odpad se odváží jednou za 14 dní a nebezpečný odpad společně s velkoobjemovým dvakrát do roka. Poplatky jsou v roce 2017 za komunální odpad pro obyvatele 450 Kč/osoba a pro chalupáře 450 Kč/chalupa. Poplatek za psa v obci je 70 Kč. Svoz tříděného odpadu zajišťuje Petr Bureš z Kostelce na Hané (Zpravodaj obce Dzbel, 2016).

Jak již bylo řečeno, přes obce vede trať z Prostějova do Chornice. Vývoj vlakového spojení se v historii měnil. V několika obdobích vlak jezdil například jen do Dzbelu, nebo do Konice. V současnosti opět jezdí vlak až do Chornice a obyvatelé mohou doufat, že tento stav takto vydrží i nadále. Železnice vede v obci přes koryto, které je prohloubeno ve skále. Co se týče autobusů, ty jezdí několikrát denně, většinou do Konice, kde lidé přestupují na navazující spoje do větších měst. Zajímavostí z obce je, že se na jejím katastrálním území nenachází jediná solární elektrárna, což je v dnešní době poměrně raritní stav.

4.7 Obyvatelstvo

Jak již bylo řečeno, v obci žilo k 31. 12. 2016 celkem 249 občanů. Z toho bylo 218 dospělých – 107 mužů a 111 žen, a 31 dětí do 15 let – 16 chlapců a 15 dívek. Nejstaršímu občanovi v obci bylo 90 let a nejstarší občance 89 let.

V následující tabulce č. 3 můžete vidět vývoj počtu obyvatel v obci. Tabulka zahrnuje údaje v pravidelných desetiletých rozestupech od roku 1869 do roku 2011.

Můžeme si všimnout velkého propadu počtu obyvatel mezi lety 1930 a 1950. Díky místní kronice víme, že je to dáno odchodem mladých lidí do pohraničí. V obci zůstali pouze staří lidé.

Počet obyvatel													
1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2011
611	642	611	572	575	551	519	368	387	330	320	295	279	252

Tab. 3 Počet obyvatel. (Zdroj: Český statistický úřad [online], 2011)

S počtem obyvatel souvisí i počet domů v obci, což je vidět v tabulce č. 4, která opět zahrnuje údaje po deseti letech od roku 1869 do roku 2011. Chybí pouze údaj za rok 1940, protože v době války žádný takový údaj nebyl. Můžeme zde vidět pozvolnou stoupající tendenci. Počet domů a stavebních parcel je jeden z větších problémů v obci. Tento problém bude podrobněji popsán v kapitole Problémy v obci.

Počet domů													
1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1970	1980	1991	2001	2011
95	100	102	102	102	102	106	108	101	91	90	112	111	114

Tab. 4 Počet domů. (Zdroj: Český statistický úřad [online], 2011)

V následující tabulce můžeme vidět vývoj počtu obyvatel od roku 2006 do roku 2015 podle přirozeného vývoje a migrace. Můžeme zde vidět, že se méně obyvatel narodí, než jich zemře. Jediná výjimka je v roce 2011. Dále můžeme z grafu vyčíst, že se také méně lidí přistěhuje, než odstěhuje. Tento jev je opačný pouze v letech 2011, 2013 a 2014. Je tedy vidět, že se více obyvatel odstěhuje, než kolik se jich přistěhuje či se jich v obci narodí. O nejvíce obyvatel přišla obec v roce 2008, kdy přišla celkově o deset lidí. Naopak v roce 2011 měla o 8 obyvatel více.

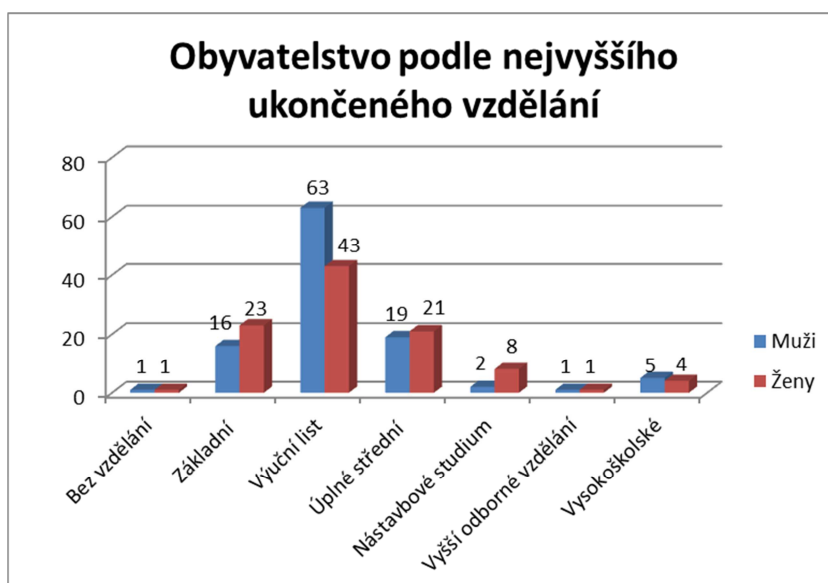
	Živě narození	Zemřelí	Přistěhovaní	Vystěhovaní	Přírůstek (úbytek)		
					přirozený	stěhováním	celkový
2006	4	7	4	10	-3	-6	-9
2007	-	3	7	9	-3	-2	-5
2008	3	5	2	10	-2	-8	-10
2009	3	3	1	8	-	-7	-7
2010	3	4	1	5	-1	-4	-5
2011	2	1	9	2	1	7	8
2012	1	2	5	7	-1	-2	-3
2013	-	4	4	2	-4	2	-2
2014	1	2	4	2	-1	2	1
2015	3	4	1	6	-1	-5	-6

Tab. 5 Vývoj počtu obyvatel podle přirozeného vývoje a migrace. (Zdroj: Český statistický úřad [online], 2017)

Co se týče obyvatel, jedná se především o starousedlíky, tedy obyvatele, kteří se v obci narodili. Najdeme zde i několik chalupářů, kteří sem jezdí za odpočinkem.

Na grafu č. 1 můžeme vidět rozdělení obyvatel podle ukončeného vzdělání a pohlaví. Celkem 49 % obyvatel má výuční list, 19 % dosáhlo úplného středního vzdělání s maturitou, 18 % má základní vzdělání, 5 % má nástavbové studium, 4 % vysokoškolské studium a po 1 % mají obyvatelé bez vzdělání a s vyšším odborným vzděláním. V celém okrese je obyvatelstvo podle vzdělání rozděleno následovně – výuční list má 36,9 % obyvatel, úplné střední vzdělání 19,3 % obyvatel, základní školu má 18,8 % obyvatel, nástavbové studium ukončilo 1,7 % obyvatel, vysokoškolské vzdělání má 5,6 % obyvatel, bez vzdělání je 0,4 % obyvatel a 0,8 % obyvatel má vyšší odborné vzdělání.

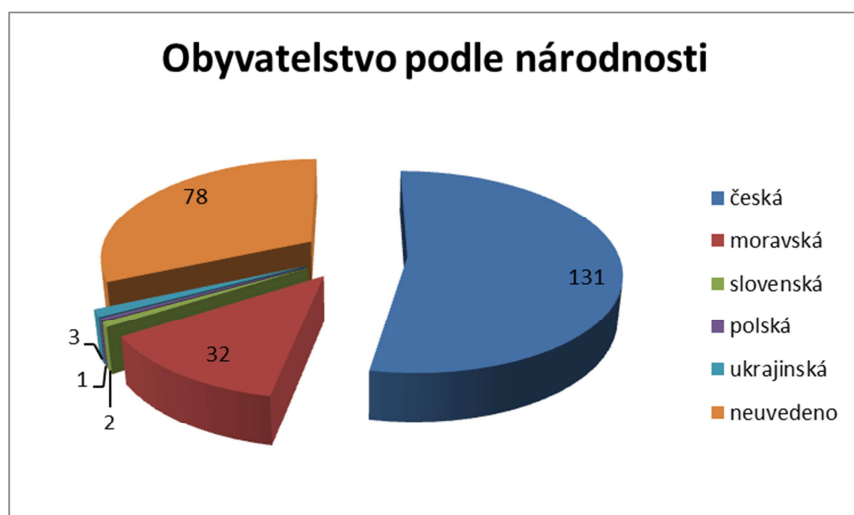
Lépe jsou tedy na tom obyvatelé Dzbelu pouze v případě nástavbového studia. U ostatního vzdělání se mnohdy liší jen o desetiny procenta. Obyvatelé tak lehce zůstávají za průměrem celého okresu (Český statistický úřad [online], 2017).

Obr. 3 Obyvatelstvo podle nejvyššího ukončeného vzdělání. (Zdroj: Český statistický úřad [online], 2011)

Pokud se podíváme na národnostní složení obyvatel, můžeme v grafu č. 2 vidět, že v obci žijí i lidé hlásící se k jiné národnosti.

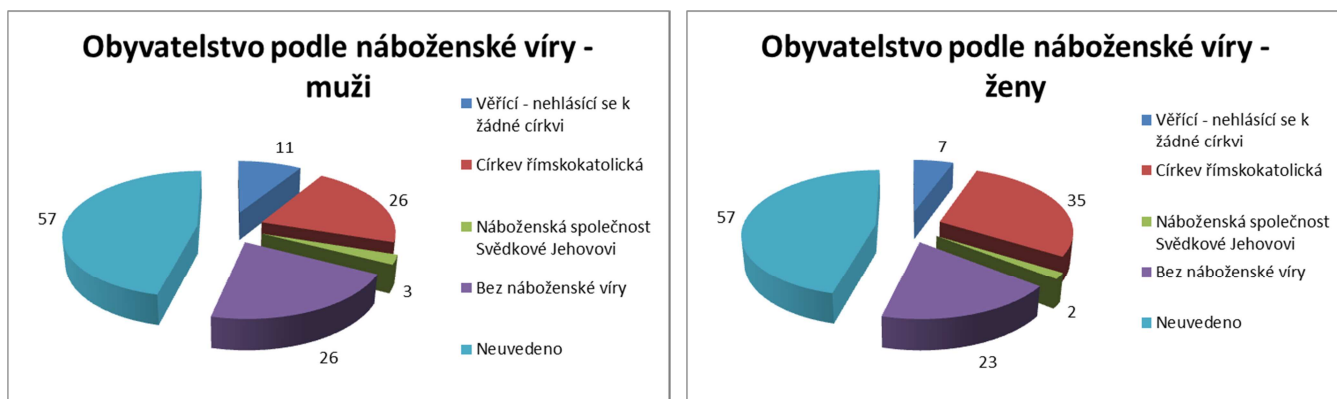
Nejvíce obyvatel se hlásí k české a moravské národnosti. Ke slovenské, polské a ukrajinské národnosti se celkem řadí 6 obyvatel. Celkem 78 obyvatel nevedlo svoji národnost.

Obr. 4 Obyvatelstvo podle národnosti. (Zdroj: Český statistický úřad [online], 2011)

Na následujících grafech můžeme vidět rozdělení obyvatelstva podle náboženské víry. Můžeme zde porovnat rozdíl mezi muži a ženami.

Podle toho, že jsou čísla u mužů i žen podobná, můžeme předpokládat, že v rodinách vyznávají lidé stejné náboženství. Dále vidíme, že je zde 34 % věřících, 20% nevěřících a 46% obyvatel nevedlo, zda jsou věřícími, či ne.

Obr. 5 Obyvatelstvo podle náboženské víry – muži a ženy. (Zdroj: Český statistický úřad [online], 2011)

Podle ČSÚ byl v roce 2006 průměrný věk 40,5 let, kdežto v roce 2015, tedy po 10 letech, kdy každý rok se průměrný věk o trošku zvýšil, až průměrný věk vzrostl na 44,1 let. Dá se předpokládat, že se průměrný věk v obci bude i nadále zvyšovat.

4.8 Obec

Podle systému územního členění obec lokalizujeme:

- NUTS 1 – Stát – Česká republika
- NUTS 2 – Region – Střední Morava
- NUTS 3 – Kraj – Olomoucký
- LAU 1 – Okres – Prostějov
- LAU 2 – Obec – Dzbel

Obec Dzbel se řadí k malým obcím, a tak zde najdeme z veřejných institucí pouze obecní úřad. Tento obecní úřad nemá ani svoji vlastní budovu a musí si tak pronajímat místo v hasičské zbrojnici.

Nejprve bych zmínila, co v obci je a posléze, kam musejí obyvatelé dojíždět, aby se jim dostalo základních potřeb. V obci najdeme obchod, který má otevřeno od pondělí do soboty. Během své historie byl několikrát zrušen a znovu obnoven. Pokud chtějí obyvatelé větší nákup, musí většinou do Konice.

Ovšem nejbližší město, kde by našli supermarket, není právě zmíněná Konice, ale město Jevíčko, které je vzdáleno 19 km, a které se již nachází v jiném kraji.

V obci dále najdeme hospodu, která funguje po celý rok od 17 h do 22 h, kromě Štědrého dne. V hospodě je i sál, ve kterém se pořádají různé kulturní akce, jako plesy nebo koncerty. Při výjimečných situacích funguje v obci i venkovní kuželkárna, která ovšem čeká na svoji rekonstrukci.

Pro obec je také důležité její fotbalové a dětské hřiště. V letošním roce by také měla být v obci dokončena výstavba antukového hřiště. Sport je totiž jednou z činností, kterou místní obyvatelé žijí. V roce 2016 také obec dostala od ministerstva vnitra dotaci na výstavbu nové hasičské zbrojnice. S její výstavbou by se mělo taktéž začít v roce 2017. Je tedy vidět, že občanská vybavenost obce je slabší, ale odpovídá počtu obyvatel, kteří zde žijí a také poloze obce.

Pokud potřebují obyvatelé k lékaři, musejí jet do Konice, kde je nejbližší pediatr a zubař. Spádová nemocnice je v Prostějově, který je vzdálen 27 kilometrů. V Konici je také nejbližší pošta. V obci Jesenec je kulturní dům, farnost a také nejbližší knihovna. Místní farnost se může pochlubit prvenstvím v republice, díky tomu, že zdejší kostel je jako jediný u nás vysvěcený Sv. Liborovi.

Obec Dzbel vstoupila v roce 2012 do místní akční skupiny Region HANÁ. Tuto skupinu tvoří 48 obcí a 68 samostatných subjektů. Celkově žije na území této místní akční skupiny 40 212 obyvatel (k 1. 1. 2016).

Celková rozloha území MAS Region HANÁ je 40 960 ha. Skupina je velmi dobře organizována a je zde vidět výborná spolupráce s krajem. Dále spolupracuje se sdružením obcí Požítavie-Širočina na Slovensku, MAS Bystřička a městem Szczytna v Polsku. Znakem obce Dzbel je klásek s fotbalovým míčem (Region HANÁ [online], 2017).

Dále je obec Dzbel členem mikroregionu Konicko který se nachází v severozápadní části prostějovského okresu. Mikroregion vznikl v roce 1999 jako Dobrovolný svazek obcí v Konici. Později byl začleněn do projektu POV Olomouckého kraje v roce 2006. Centrem mikroregionu je město Konice a jeho celková rozloha je 175 km². Mikroregion sdružuje celkem dvacet obcí, v nichž žije okolo 10 900 obyvatel.

Hlavním účelem spolku je regionální, kulturní a sociální rozvoj obcí v daném regionu, snižování nezaměstnanosti, ochrana životního prostředí a rozvoj cestovního ruchu (Mikroregion Konicko [online], 2017).

4.8.1 Obec a její obyvatelé

Vztah obyvatel v této obci je velmi harmonický. Obyvatelé spojují především dva místní spolky a to sbor dobrovolných hasičů a FC Jesenec-Dzbel. Oba tyto spolky spolu s obcí pořádají během roku několik akcí, na kterých se mnoho obyvatel podílí.

Největšími autoritami v obci je pan Novák a paní Kučerová. Pan Novák je již mnoho let členem SDH Dzbel. Díky svým znalostem a zkušenostem je přirozenou autoritou v obci. Paní Kučerová je místní kronikářkou. Kromě toho pronáší i trachty. Je známá i v dalekém okolí.

Obyvatelé obce Dzbel spolu vycházejí velmi dobře. Nenajdeme zde rozdělené skupiny, které by mezi sebou měly spory. Mnoho obyvatel se společně podílí na přípravách akcí v obci a ostatní se jich většinou zúčastňují. Díky tomu zde najdeme poklidnou atmosféru a dobré sousedské vztahy. Sousedé si snaží také pomáhat, ať už jde o půjčování zemědělské techniky, či řemeslnou výpomoc.

4.8.2 Problémy v obci

Problémem obce je její odlehlost od střediskových obcí. Díky svojí mezilehlé poloze není v obci a v dojezdové vzdálenosti dostatek atraktivních a dobře placených pracovních příležitostí. Optimální dojezdová vzdálenost do 45 minut zahrnuje celé Konicko, na kterém je i dostatek pracovních míst a v celé oblasti je nezaměstnanost pouze kolem 3%. I přesto jsou lidé s pracovními místy nespokojeni, protože se jedná o místa ve výrobě či zemědělství. Chybí jim dobře placená pracovní místa a mladí lidé, kteří mohou být i vystudovaní, mohou za touto lepší prací odcházet do měst.

Ve chvílích, kdy obyvatelé obce dojíždějí do střediskových obcí za lepší prací, volí z časových důvodů k přepravě nejčastěji auta. Autobusy a vlaky tak nejsou zcela vytiženy a v budoucnu může dojít k jejich opětovnému omezení, což by mohlo způsobit další prohlubování již tak značného odříznutí obce od jejího okolí.

Nedostatek atraktivních, dobře placených pracovních míst a dojíždění za prací je současně s chybějícím bohatým sociálním a kulturním životem jedním z hlavních z důvodů, proč v obci dochází k čím dál většímu úbytku obyvatel.

Druhým velkým problémem obce z pohledu jejích obyvatel je nedostatek míst k bydlení v obci. Pokud by mladí lidé chtěli koupit dům nebo postavit nový, moc příležitostí by se jim nedostalo. V obci je pouze jeden neobydlený dům, který ovšem majitel nechce prodat. Starousedlíci si své domy drží.

Nové stavební parcely v územním plánu byly navrhnuty, ale nikdo nechce své pozemky vyjmout z orné půdy a prodat. Své pozemky obyvatelé nejčastěji pronajímají místnímu družstvu, které na nich hospodaří. Mladí lidé tak mohou zůstat pouze v domech rodičů, nebo se odstěhovat. Pokud by chtěli bydlet ve svém vlastním domě ve Dzbelu, nemají moc na výběr, kde bydlet. Stejně to vypadá i s rekreačními objekty v obci. V současné době žádné volné nejsou a ani dlouho v nabídce nebyly.

A tak postupně obyvatelstvo Dzbelu stárne. Mladí lidé se stěhují blíže k městům, nebo do měst, kde mohou najít zajímavější práci. Ve Dzbelu a v okolí jsou pracovní místa, ale mladí lidé hledají dobře placenou práci, ve které se mohou učit novým věcem a rozvíjet svůj potenciál. Zároveň mladí lidé hledají bohatý sociální a kulturní život. Chtějí se potkávat se známými osobnostmi, navštěvovat divadla a koncerty. Nejbližší Prostějov, který je regionálním centrem, je již na kraji dojezdové vzdálenosti a ani v něm nemusí většina mladých lidí najít dostatek míst k uspokojení svých požadavků na sociální a kulturní vyžití.

Město, kde by obyvatelé Dzbelu mohli své požadavky uspokojit je Olomouc, která je již ovšem za hranicí optimální dosažitelnosti. V obci tak zůstávají především starší obyvatelé. Během několika let bude v obci převaha dětí a důchodců nad ekonomicky aktivními lidmi. Index ekonomické závislosti v obci, tedy poměr dětí a důchodců nad ekonomicky aktivními obyvateli se dá vypočítat pomocí jednoduchého vzorce.

Index ekonomické závislosti ukazuje poměr dětí a osob v důchodovém věku ku počtu ekonomicky aktivních obyvatel.

$$\text{index ekonomické závislosti} = \frac{\text{Počet obyvatel ve věku 0 – 15 let} + \text{počet obyvatel nad 65 let}}{\text{Počet obyvatel ve věku 15 – 65 let}} * 100$$

$$\text{index ekonomické závislosti} = \frac{31 + 42}{176} * 100$$

$$\text{index ekonomické závislosti} = 41,5$$

4.8.3 Volný čas

V obci fungují v současné době dva spolky a to SDH Džbel a FC Jesenec - Džbel. V minulosti v obci fungoval i dětský folklorní soubor Sasanka, který byl ovšem zrušen. Známy byl také spolek divadelní, který spojoval mládež i dospělé.

Obr. 6 Fotografie divadelního kroužku (Zdroj: Kronika obce Džbel)

SDH Džbel má v současnosti 77 členů (do tohoto počtu nejsou započítány děti), což z celkového počtu 249 obyvatel, znamená, že členy je přes 30 % obyvatel. Členové pravidelně trénují i na hasičské závody, kterých se rádi zúčastňují. Poplatek za dospělého je 100 Kč na rok. Místní spolek hasičů během roku pořádá několik akcí, které jsou blíže popsány dále.

FC Jesenec - Džbel má v současnosti okolo 45 členů. Fotbalový klub vznikl v době, kdy obě obce, tedy Džbel a Jesenec, byly spojené. Po odtržení zůstal název klubu stejný. Fotbalisté mají v obci vybudované nové hřiště a zázemí, na kterém mohou trénovat. V zázemí je také hospoda, která funguje po čas akcí, pořádaných na hřišti.

Během roku probíhá každoročně v obci několik akcí:

Ples SDH Džbel – Ples hasičů je první akcí každého nového roku a odehrává se v sále místní hospody.

Ples SK Jesenec – Džbel – Několikátým rokem pořádají ples i místní fotbalisté.

Společenský ples – Místní zemědělské družstvo pořádá ples od roku 2016.

Pochovávání basy – Tradiční masopustní akce, která začíná v ranních hodinách. Na akci zvou hasiči, kteří s maskami i medvědem obcházejí vesnici. Vše končí plesem v sále obecní hospody.

Dětský maškarní ples – Probíhá během března a pořadatelé jsou opět hasiči. Ti mají připraven program pro děti všech věkových kategorií. Celým večerem provází Pepek námořník a jeho družina.

Velikonoční výstava – Probíhá opět v obecní hospodě. V roce 2016 se jednalo již o 6. ročník.

Polní den – Místní zemědělské družstvo Dejas pořádá v měsíci červnu polní den, na kterém mohou návštěvníci vidět polní techniku a je zde připravena i zábava pro děti.

Pochod do Javoříčka a Vánoční pochod – Dvakrát během roku se obyvatelé společně vydávají na pochod do okolí. Užívají si přitom společných chvil a přírody.

Kácení máje – Probíhá každoročně v květnu.

Pohádkový les – Akce, kterou pořádají hasiči, a na které se podílí většina vesnice. Jedná se o velmi známou akci, na kterou se sjíždí lidé z dalekého okolí. Probíhá při příležitosti Dne dětí. Každý rok projde pohádkovou trasu v lese kolem 800 dětí a nepočítaně dospělých. Letos proběhne již 25. ročník.

Pouťová zábava a Pouťové odpoledne – SK Jesenec – Dzbel pořádá každoročně večerní zábavu pro mladé a pouťové odpoledne na hřišti, kde je pro všechny připraven zábavný program.

Dzbelácká osma – V srpnu pořádá SDH Dzbel Dzbeláckou osmu, což je hasičský závod, na který se sjíždí účastníci z okolních obcí. Soutěží se v kategoriích chlapi, robe, děcka a veteráni. Letos proběhne 10. ročník.

Vánoční výstava – Obec pořádá v místní hospodě vánoční výstavu, která má mezi obyvateli velký ohlas.

Mikulášská nadílka a rozsvícení vánočního stromku – Při příležitosti příchodu Mikuláše, čerta a anděla se děti kromě nadílky mohou těšit i na slavnostní rozsvícování stromečku.

V místní hospodě pořádá další akce i majitelka hospody paní Polcrová. Každoročně jsou to oblíbené akce *Košt slivovice*, kde se z donesených vzorků hlasuje o nejlepší slivovici, *Burčákobraní* a *Oslava ke dni žen*, na které hraje místní skupina Rebelky a je pořádána při příležitosti Mezinárodního dne žen.

Během roku tedy v obci probíhá mnoho akcí, kterých se obyvatelé hojně zúčastňují. Je zde i několik akcí, zaměřených přímo pro děti.

Na území obce se také nachází letní stanová základna, na které celé léto probíhají dětské tábory. Tábořiště je pronajímáno různým spolkům a sdružením, a tak se zde vystřídá mnoho dětí z celé republiky.

Jediné co zde chybí, jsou pravidelné kroužky pro děti, či seniory. Kromě malých hasičů a fotbalistů tak děti musí za ostatními kroužky dojíždět do okolních obcí (Zpravodaj obce Dzbel, 2016).

Obr. 7 Pohádkový les (Zdroj: Obec Dzbel [online], 2013)

4.8.4 Vzdělání

V obci v současnosti není škola ani školka. Toto se jeví jako problém pro mladé rodiny, neboť musí menší děti dovážet každý den do okolních obcí. Ačkoliv je to do Konice, kam většina dětí dojíždí pouze 10 minut autem, je to další čas, který stráví rodiče denně na cestách. Starší děti mohou dojíždět autobusem, který navazuje na školní výuku.

Nejbližší mateřská škola je v obci Šubířov. Má však kapacitu pouze 10 dětí a otevřeno má jen půl dne. Většina dětí musí jezdit do Konice, kde funguje mateřská škola celý den a má kapacitu 100 dětí. Součástí školky je i jídelna se stejnou kapacitou.

Základní škola v obci Dzbel byla zrušena v roce 1994 a od té doby musí děti dojíždět do okolních obcí. Nejčastěji je to opět do Konice, kde na základní školu současně navazuje i čtyřleté gymnázium. Ve školním roce 2016/2017 navštěvuje základní školu celkem 367 žáků a gymnázium 212 studentů.

Další střední školy najdeme v Prostějově, Boskovicích, Litovli a v Olomouci. Po vystudování se mladí lidé vrací buď do obce, anebo v městech kde studovali, zůstávají a hledají zde práci.

4.8.5 Hospodaření v obci

Místní zastupitelstvo se během roku pravidelně schází a schvaluje rozpočet obce a závěrečné účty za předchozí roky. Podle schváleného rozpočtu bude obec v roce 2017 hospodařit s 3 585 320,00 Kč. Nejvíce peněz získá obec ze státního rozpočtu, z pronájmu nemovitostí a jiného majetku, z činnosti místní zprávy a z využívání a zneškodňování komunálních odpadů. Největší výdaje obce půjdou na činnost místní správy, činnost zastupitelstva, požární ochranu a silnice.

Obec se zároveň snaží využívat dotačních programů, které nabízí Olomoucký kraj, aby zlepšovala místo pro život místních obyvatel. V minulosti se podařilo několikrát obci získat od Olomouckého kraje dotace pro SDH Dzbel, opravy chodníků, peníze na Dětský pohádkový les či nákup materiálu. V roce 2012 získala obec dotaci 100 000 Kč od ministerstva kultury na opravu kapličky sv. Anny.

V roce 2016 získala obec tyto dotace:

- POV 249 000 Kč – na opravu komunikace v obci Dzbel
- Olomoucký kraj 20 000 Kč – na Dětský pohádkový les
- Olomoucký kraj 10 000 Kč – na motorovou pilu pro SDH
- Olomoucký kraj 10 000 Kč – SDH na oslavu 130 let od založení sboru

Je vidět, že se obec snaží zvelebovat a vylepšovat veřejná prostranství a smysluplně využívat obecní peníze. Hospodaří s vyrovnaným rozpočtem a nepatří tak k obcím, které mají problémy se záporným rozpočtem. Obci se také pravidelně daří získat dotaci na akci Pohádkový les, která má u návštěvníků obrovský ohlas.

4.8.6 Zajímavosti o obci

Obec se nachází na pomezí tří krajů, a to Jihomoravského, Pardubického a Olomouckého.

Obec Dzbel můžeme najít i v knize českých rekordů. Je zde zapsána jako obec s nejsložitějším názvem pro vyslovení.

Slovo Dzbel najdeme v Hebrejštině – v překladu znamená horské sedlo.

V obci již několik let funguje místní kapela Rebelky, jejíž členky jsou z různých věkových skupin a celé skupině to tak dodává šmrnc. Tato kapela hraje v místní hospodě a v okolních obcích.

Jeden z obyvatel se žije prodejem uhlí. Nechává si uhlí dovézt kamionem a potom ho přeprodává obyvatelům Džbelu a okolních obcí.

Pokud by se chtěli místní děti či dospělí naučit něco nového, mohou požádat soukromého učitele hry na kytaru, nebo se doučit němčinu.

Několik místních si přivydělávají prodejem vlastních výrobků. Jedná se o registrovaná hospodářství a mohou tak prodávat sýry, mléko či jogurty.

Pokud si cestující, který přijel vlakem, bude chtít odskočit na záchod, může být trochu překvapen. Na místním nádraží funguje totiž pouze suchý záchod. Na druhou stranu je volně přístupný, a tak si zde může člověk odskočit kdykoliv. Zřejmě se bude jednat o jediné nádraží v republice se suchým záchodem.

Nejvzdálenější majitel místní nemovitosti žije až v Izraeli. To je díky tomu, že zde v minulosti žili Židé, kteří provozovali místní vápenku.

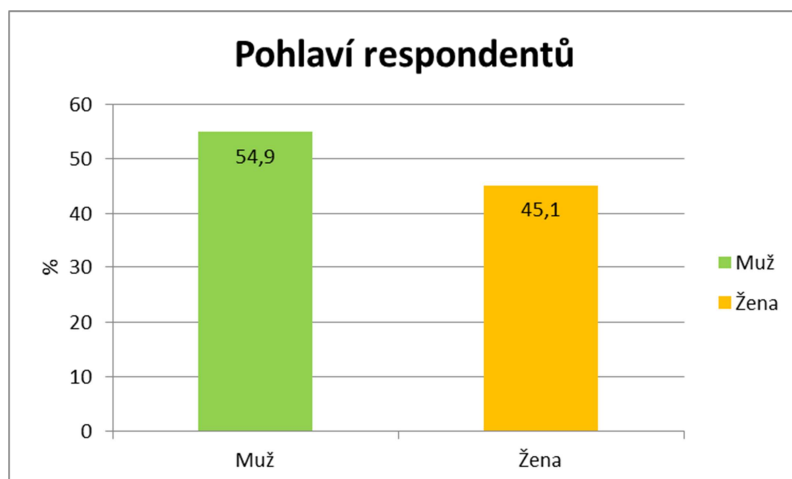
U posledního mlýna, který se nachází na konci obce, je historický katr. Ten je stále funkční a může se pochlubit nevídanou šířkou čtyři metry.

Neposlední zajímavostí je, že v obci žije kovář, který se podílel na renovaci historických kočárů, které najdeme v muzeu kočárů v Čechách pod Kosářem.

5 VÝSLEDKY - DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

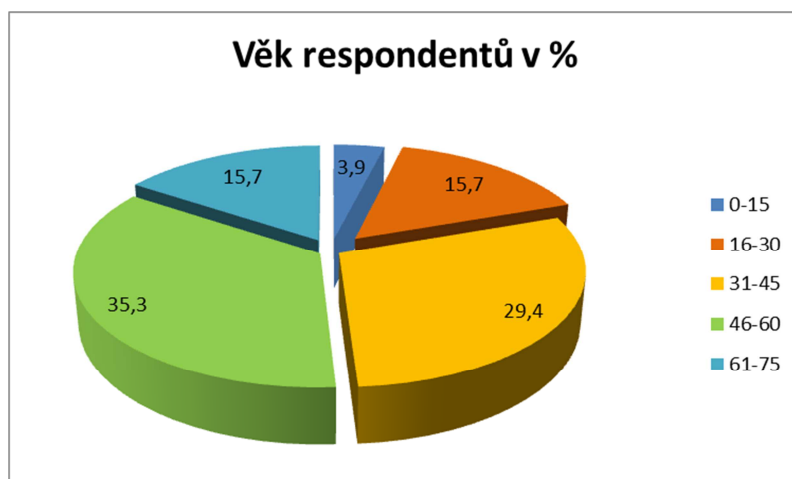
V této části práce jsou zobrazeny a popsány výsledky průzkumu, který probíhal v obci Dzbel. K prezentaci výsledků jsou nejčastěji využity grafy, pro lepší znázornění.

Podíl dotázaných žen a mužů byl téměř vyrovnaný. Celkově odpovědělo 23 žen a 28 mužů.

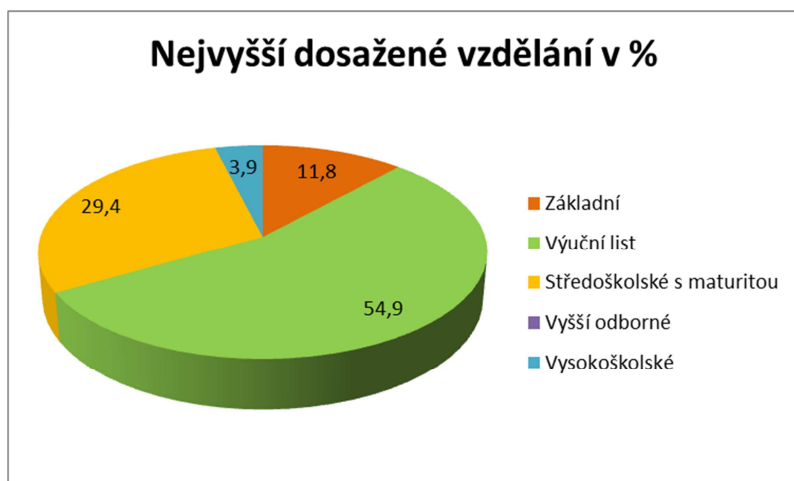
Obr. 8 Pohlaví respondentů.

Nejčastější věkovou skupinou, která na dotazník odpovídala, byla ve věku 46 - 60 let. Tito lidé byli obecně nejvíce sdílní a zároveň jsem od nich získala i nejvíce informací o obci. Druhou nejpočetnější skupinou byly lidé ve věku 31 - 45 let. Ve věkové skupině 0 - 15 let se mi podařily získat pouze dva dotazníky.

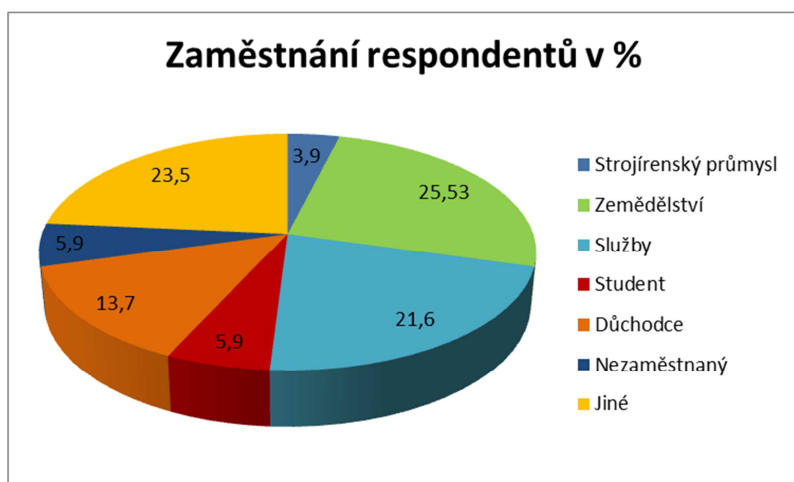
Obr. 9 Věk respondentů v %.

Pokud se podíváme na vzdělání respondentů, můžeme vidět, že přes polovinu respondentů, celkem 28, má výuční list. Další skupinou, 15 odpovídajících, byli lidé se středoškolským vzděláním s maturitou. Šest respondentů mělo ukončené základní vzdělání a 2 respondenti vysokoškolské vzdělání. Žádný z respondentů neměl vyšší odborné vzdělání či byl bez vzdělání.

Obr. 10 Nejvyšší dosažené vzdělání v %.

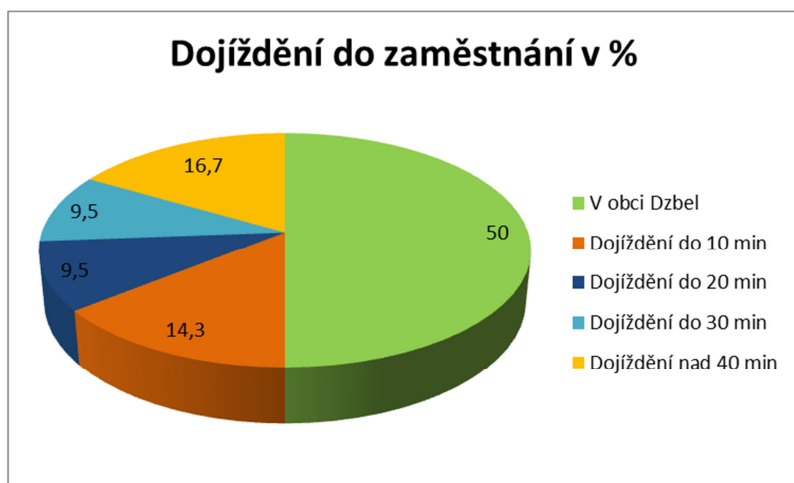
Skladba dotázaných podle zaměstnání ukázala, že nejvíce obyvatel obce Džbel pracuje v zemědělství, službách a jiných odvětvích. Mezi jinými odvětvími se objevila zaměstnání jako voják, elektrikář či řidič kamionu. Početnou skupinu také tvoří dohromady studenti s lidmi v důchodu.

Obr. 11 Zaměstnání respondentů v %.

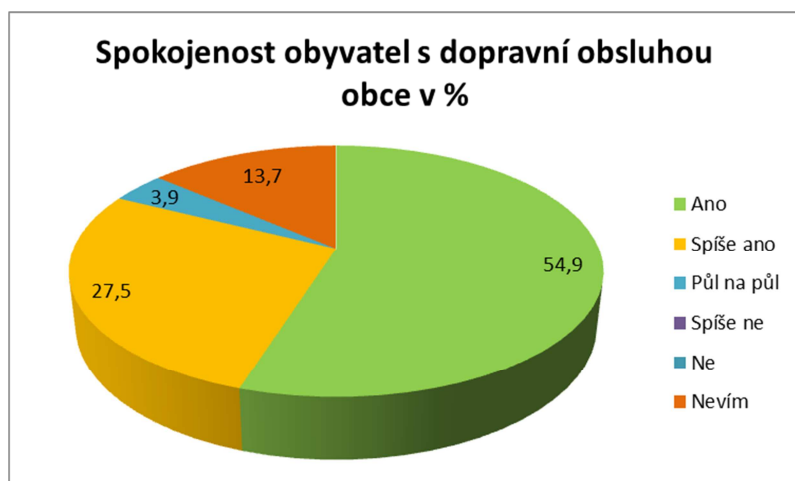
Polovina respondentů uvedla, že pracuje přímo v obci. Respondenti, kteří pracují přímo v obci, zastávají 11 míst v zemědělství, 7 míst ve službách a 2 místa v jiném oboru. Z obcí, do kterých obyvatelé dojíždějí za prací, byl zmíněn Jesenec, Konice, Prostějov, Libavá a území EU. Je tedy vidět že i v tak malé obci, kterou je Dzbel, mohou její obyvatelé najít dostatek práce. Do 10 minut dojíždění se pohodlně obyvatelé dostanou do Jesence, či Konice, kde je dostatek pracovních míst.

Do 20 minut mohou obyvatelé dojet do Chornice, Skřípova. Za 30 minut mohou dojet do Moravské Třebové, Lutína či Kostelce na Hané. Na hranici optimální dojízdné doby je Prostějov.

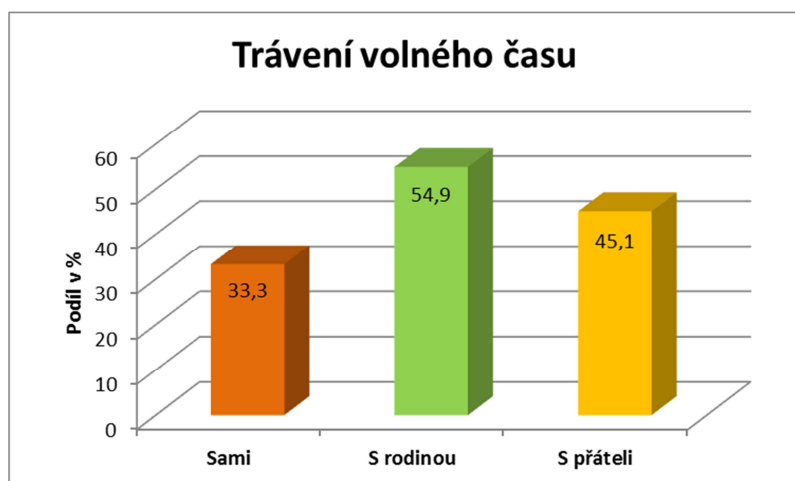
Obr. 12 Dojíždění do zaměstnání v %.

Další otázka v dotazníku se týkala spokojenosti obyvatel s opravní obsluhou obce. Ačkoliv obyvatelé nejčastěji k dopravě využívají auta, jsou důležitá i dopravní spojení s okolím pomocí hromadné dopravy. Pro turisty a příjíždějící do Dzbelu za odpočinkem je nejdůležitější vlak, jehož trasa vede z Prostějova. Více než polovina respondentů uvedla, že je spokojena či spíše spokojena s dopravní obsluhou v obci. Nikdo z respondentů nevedl, že by nebyl či spíše nebyl s dopravní obsluhou v obci spokojen. Celkem 7 respondentů uvedlo, že neví, zda jsou spokojeni s dopravní obsluhou. To je dáno tím, že ji buď vůbec nevyužívají, nebo ji nepotřebují.

Obr. 13 Spokojenost obyvatel s dopravní obsluhou obce v %.

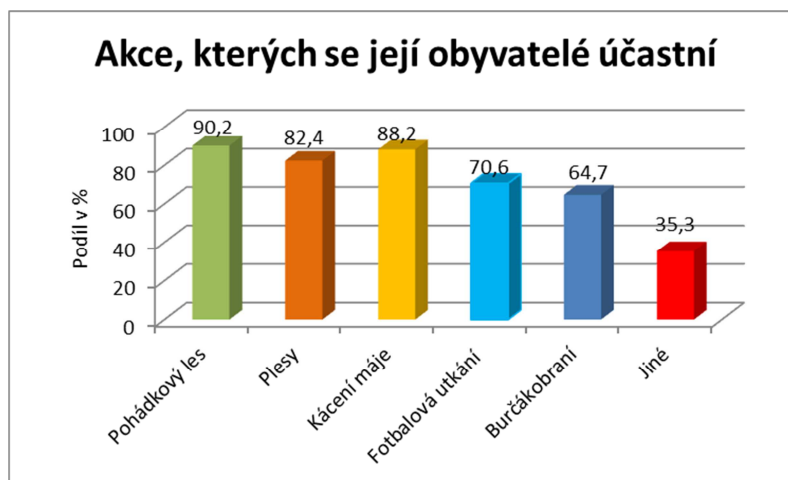
Svůj volný čas nejčastěji tráví respondenti se svojí rodinou. Svůj čas nejčastěji s rodinou tráví 14 respondentů, stejný počet respondentů uvedl, že tráví svůj volný čas sami a 8 respondentů tráví nejčastěji svůj volný čas s přáteli. Celkem 15 respondentů vybralo jednu a více odpovědí, přičemž nejčastější kombinace byla s rodinou a přáteli.

Obr. 14 Trávení volného času.

Akce, které se účastní většina obyvatel, je Pohádkový les. Na jeho přípravě se podílí část obce, ať už jde o stanoviště pro děti v lese, přípravu zázemí, či vystoupení SDH Dzbel. Tomuto tvrzení odpovídá i výsledek šetření. Svoji účast na pohádkovém lese potvrdilo 90,2 % respondentů. Jen o 2 % méně obyvatel se účastní kácení máje, které v obci probíhá. Další hojně navštěvovanou akcí jsou plesy, kterých se účastní 82,4 % obyvatel.

Tím nejnavštěvovanějším je ples „Pochovávání basy“, který probíhá na konci masopustního dne. Fotbalových utkání FC Jesenec-Dzbel se účastní o polovinu více mužů než žen. Celkem 24 mužů a 12 žen odpovědělo, že se účastní fotbalových utkání.

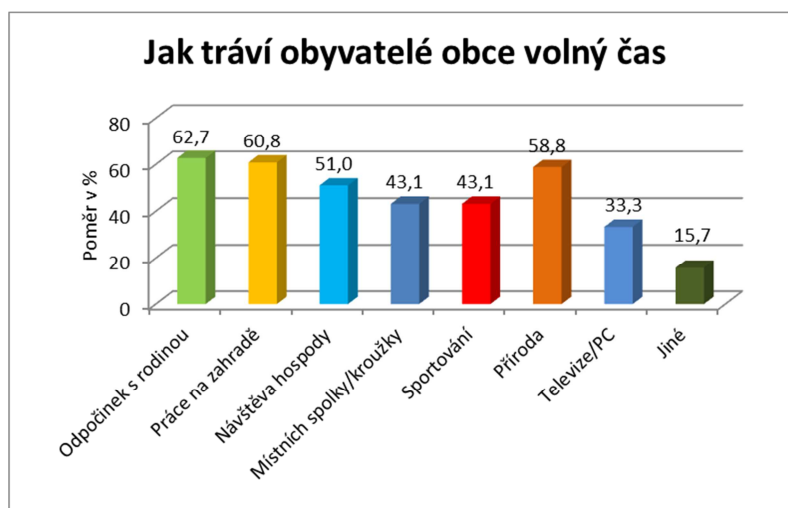
Obr. 15 Akce, kterých se její obyvatelé účastní.

Obyvatelé se tak hojně zúčastňují většiny akcí, protože lidé potřebují sociální a kulturní obohacení. Ale ani těchto několik akcí za rok neuspokojí požadavky občanů po sociálním a kulturním životě. V takto malé a vzdálené obci od obcí střediskových chybí divadla, kina, knihovny, restaurace a další mnohá místa pro setkávání lidí. Obyvatelé obce tak musí dojíždět desítky kilometrů do velkých měst, kde mohou najít odpovídající služby.

Takže hypotéza – *Obyvatelé se zúčastňují většiny akcí v obci* je potvrzena. A je zde současně potvrzen jeden z hlavních problémů obce Dzbel.

Obyvatelé obce Dzbel také aktivně využívají svůj volný čas. Celkem 34 obyvatel vybralo v seznamu tři a více odpovědí. Pouze 17 respondentů zvolilo pouze 1 či dvě odpovědi. Nejčastěji tráví obyvatelé volný čas se svojí rodinou – tuto možnost vybralo 32 respondentů.

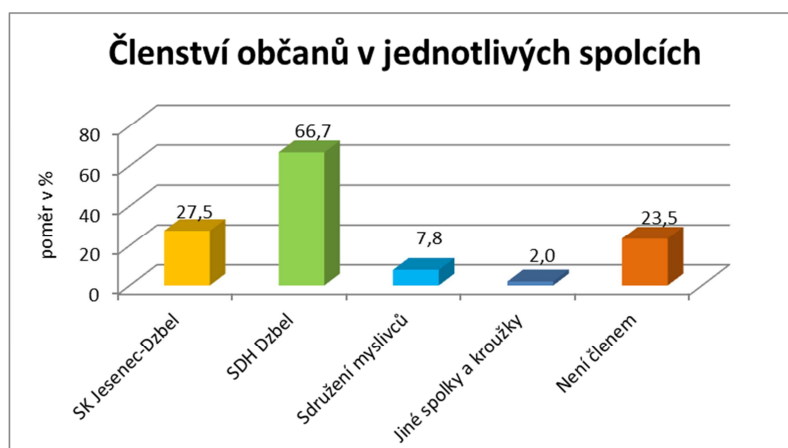
Dále zvelebují a pracují na zahradě, což vybralo 31 respondentů, 30 odpovědí získala návštěva přírody, kterou obyvatelé mají za humny. Přes den volí celkem 22 obyvatel návštěvu místních spolků a návštěvu hospody volí ve volném čase 26 obyvatel. Sportování se věnuje 22 obyvatel sledování televize a počítače vybralo jen 17 obyvatel. Rozdíl mezi výběrem mužů a žen zde nebyl, obě pohlaví měla vyrovnaný počet odpovědí. Souhrn těchto odpovědí je vidět v procentuálním poměru na grafu č. 12.

Obr. 16 Akce, kterých se její obyvatelé účastní.

Jak již bylo řečeno, v obci fungují tři spolky – SDH Dzbel, FC Jesenec-Dzbel a sdružení myslivců. Díky výzkumu se ukázalo, že obyvatelé jsou aktivními členy více spolků. Z 51 respondentů jich 12 uvedlo, že jsou zároveň členy SDH Dzbel i SK Jesenec-Dzbel. Členem sdružení myslivců a zároveň i SDH Dzbel jsou 2 respondenti. Ostatní respondenti uvedli, že jsou členy pouze jednoho spolku. Celkem 2 respondenti jsou členi SK Jesenec-Dzbel, 24 respondentů je členem SDH Dzbel, 2 respondenti jsou členy sdružení myslivců a jeden respondent je členem jiného spolku. Celkem 12 respondentů uvedlo, že nejsou členy žádného ze spolků. To můžeme vidět na grafu č. 13.

Podle pohlaví je členem některého ze spolků celkem 30 mužů a 9 žen.

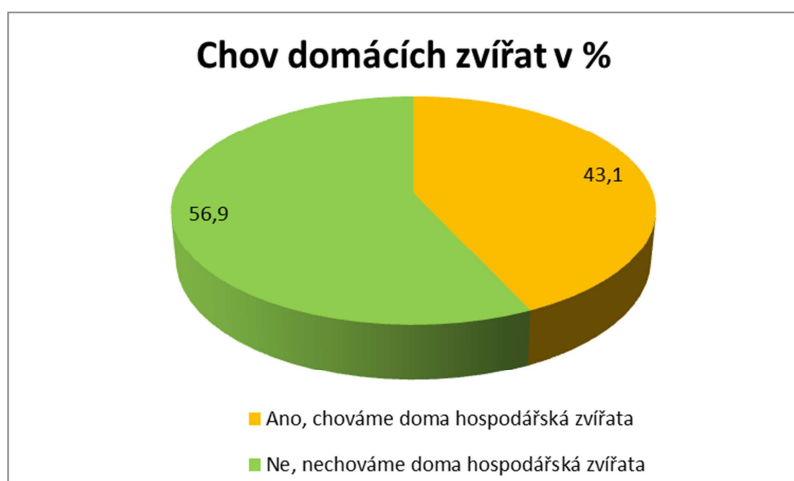

Obr. 17 Členství občanů v jednotlivých spolcích.

Tato otázka mi zároveň odpovídá na další stanovenou hypotézu – *Více než polovina obyvatel je členem některého z místních spolků.*

Tato hypotéza je tedy opět potvrzena. Protože se jedná o jedno z možných míst, kde mohou občané trávit svůj volný čas, snaží se občané zapojovat do místních spolků. Spoluvytvářejí tak akce pro ostatní a tráví smysluplně svůj čas.

Protože se jedná o venkovskou oblast, dá se předpokládat vyšší počet domácností, ve kterých lidé chovají hospodářská zvířata. V dotazníku celkem 29 respondentů odpovědělo, že doma nechová hospodářská zvířata a 22 respondentů uvedlo, že doma chová hospodářská zvířata. Respondenti měli zároveň i vypsát, jaká zvířata doma chovají. Celkem 17 respondentů uvedlo, že doma chová slepice a králíky, 7 respondentů uvedlo, že chová kozy, po 4 odpovědích měli ovce a prasata, tři odpovědi obsahovaly husy a po dvou odpovědích měli kačeny a holuby.

Obr. 18 Chov domácích zvířat v %.

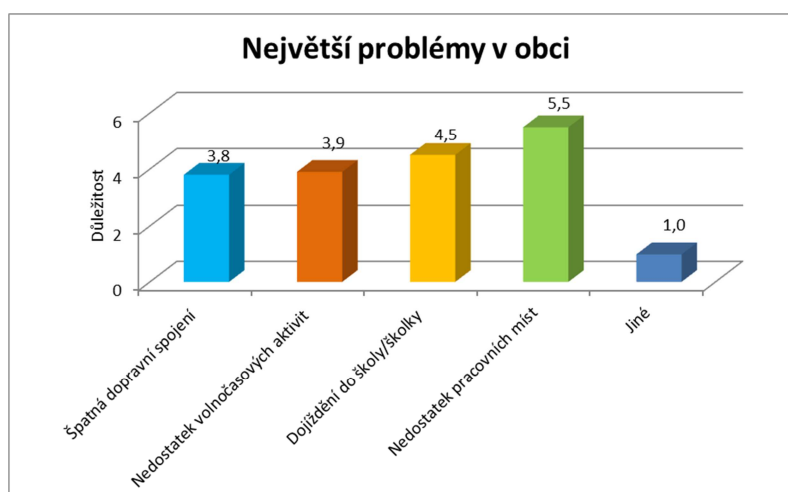
Díky této otázce můžeme vyvrátit stanovenou hypotézu: *Alespoň polovina obyvatel chová doma hospodářská zvířata.*

Ačkoliv tento rozdíl je malý více respondentů uvedlo, že žádná zvířata nechová. Při sběru dotazníků jsem si všimla, že zvířata chovají většinou starousedlíci, starší občané, kteří k tomu mají dobrý vztah. Většina novousedlíků a mladých lidí doma žádná hospodářská zvířata nechová. Můžeme tedy říct, že v obci Dzbel chovají hospodářská zvířata především starousedlíci. Většinou doma chovají 2 a více zvířat a většina z nich chová slepice.

Poslední otázka, na kterou obyvatelé obce Dzbel odpovídali, se týkala jejich nárazů na největší problémy v obci. V dotazníku měli seřadit, jaké jsou podle nich největší problémy v obci. Tyto výsledky se díky četnosti seřadili podle důležitosti následovně – za největší problém obyvatelé obce Dzbel považují nedostatek pracovních míst, druhým největším problémem je podle nich dojíždění do školky/školy, třetím největším problémem je nedostatek volnočasových aktivit, čtvrtým problémem jsou špatná dopravní spojení s okolím a posledním problémem jsou jiné, zde nezmíněné problémy. Mezi jinými problémy byl zmíněn nízký rozpočet obce a štěkající psi.

Celkem 22 mužů označilo za největší problém právě nedostatek pracovních míst, 3 označili za největší problém dojíždění do školky/školy, 2 označili za největší problém nedostatek volnočasových aktivit a 1 respondent označil kolonku jiné. Dva muži, podle kterých je nedostatek volnočasových aktivit největší problém obce, jsou v rozmezí 31-45 let.

Ženy na tom byly s odpověďmi velmi podobně. Všech 22 žen označilo za největší problém nedostatek pracovních míst. Na druhém místě bylo dojíždění do školky/školy. Nemyslím si, že dojíždění je až tak velký problém. Vždyť i v ostatních obcích a městech se dítě musí dopravit do školy, ať už hromadnou dopravou či vlastním autem s rodiči. A právě naopak to ve městech může zabrat ještě více času, než zde na venkově.

Obr. 19 Největší problémy v obci.

Obyvatelé obce Dzbel považují za největší problém v obci nedostatek pracovních míst, ačkoliv je v obci velmi malá nezaměstnanost. Díky těmto odpovědím mohu odpovědět na poslední stanovenou hypotézu a to – *Největší problém vidí obyvatelé obce Dzbel v nedostatku pracovních míst.* Obyvatelé obce si opravdu myslí, že je pracovních míst nedostatek, ale myslím si, že pracovní místa v obci a okolí jsou, ale nejsou například placená tak, jak by obyvatelé chtěli. Volná pracovní místa jsou i v okolních obcích, které jsou v přijatelné dojezdové vzdálenosti od obce. Bohužel se však jedná o místa, která nejsou lukrativní a zajímavá.

V dnešní době většina lidí ani nechce žít ve městech, kde pracují a stěhují se do okolních obcí, aby měli klid a dostatek prostoru. Ovšem ve městech pracují, neboť zde mohou dostat odpovídající finanční ohodnocení a mohou pracovat se svým potenciálem.

Poslední stanovená hypotéza – *V obci žije minimum novousedlíků* je potvrzena díky údajům ze statistického úřadu. Toto tvrzení potvrzuje počet nově přistěhovalých obyvatel. Na dotazníky odpovídali především starousedlíci. Celkem 37 respondentů uvedlo, že v obci bydlí celý život, 13 respondentů odpovědělo, že se do obce přistěhovali a jeden z respondentů je chatař.

6 ZÁVĚR

Tématem této práce byl příspěvek k sociologii vybrané vesnice tedy případová studie obce Dzbel. V práci jsou vysvětleny pojmy sociologie venkova a zemědělství, základní charakteristika a dělení venkova a obcí, dále charakterizován život lidí na venkově a jejich volný čas a je zde nastíněna situace na současném venkově.

V případové studii obce Dzbel jsou shrnuty dostupné informace z Českého statistického úřadu, regionálního informačního servisu a z knih, které se týkají dotčeného území. Další cenné informace o obci pocházejí z místní kroniky, která se datuje až do roku 1922 a z rozhovorů s místními obyvateli. Mezi obyvateli proběhlo také dotazníkové šetření, podle něhož byly vyhodnoceny stanovené hypotézy.

Aby obec mohla naplňovat své požadavky a uspokojovat potřeby své a občanů, potřebuje i drobný nárůst finančních prostředků v obci, který je důležitý pro její další vývoj. Velkou příležitostí pro obec je však odmítnutí permanentního růstu. Pro Dzbel, jakožto obec periferního venkova je důležitá především koncentrace na kvalitu. Perspektivní rozvoj obce se musí odrážet od požadavků svých občanů, uspokojovat jejich potřeby a obec musí být uvolněna od vnitřních a vnějších vlivů cizích osob. Obec může využít své polohy a okolních lokalit, například k rozvoji měkkého (soft) cestovního ruchu. Musí se však jednat o takové investice a formy podnikání, které obci donesou zisk, finanční či hmotný, a nestanou se jen místem pro podnikatele, kteří veškeré výnosy odnesou s sebou. Další rozvoj obce může vycházet z dobré spolupráce subjektů a obcí v MAS Haná. Okolní obce mají velmi podobné problémy jako Dzbel a tak by řešením bylo sestavení strategie pro vytvoření perspektivních pracovních míst pro místní obyvatele. Je nezbytné naučit se udržet mladé lidi v obci a nepřicházet o inovační nápady a podporovat nové začínající podnikatelské aktivity. Při budoucím rozvoji by mohlo hrát roli i ekologické zemědělství a k němu přidružená biovýroba. Poptávka po tomto zboží se stále zvyšuje a vytvořila by se tak i lépe placená pracovní místa pro obyvatele.

S odchodem mladých lidí souvisí i možné depopulační tendence. Dobrá a perspektivní práce, příznivé sociokulturní prostředí a kvalitní infrastruktura jsou tři základní body pro udržení migrujících obyvatel blíže k městům. K zastavení migrace přispívá zvýšená mobilizace a rozšíření komunikačních technologií (Novotná, 2013).

Depopulační tendence může být také vyvážena příchodem lidí v postproduktivním věku, kteří se chtějí usadit na dožití na venkově a vytvořit si vlastní hospodářství, kvůli kvalitnějšímu a levnějšímu přísunu základních surovin. Další migrace obyvatel z obce by přispěla k prohlubování současných problémů.

S vytvořením kvalitního života místních obyvatel souvisí i udržení venkovského charakteru obce. K udržení tohoto charakteru patří zachování a obnova místních tradic a folkloru. Nejen pro mladé lidi a jejich děti je tak důležité obnovit místní spolky, které se zabývaly právě místním folklorem. Před válkou fungoval v obci divadelní spolek a do nedávna i dětský folklórní spolek Sasanka. To byla navíc další místa, kde se mohli lidé setkávat a trávit smysluplně svůj volný čas. V současné době, kdy mohou lidé volně cestovat a nejsou omezováni, by mohl nyní fungující spolek navštěvovat státní i zahraniční soutěže a účastnit se dalších akcí.

Dalším z kroků jak udržet venkovský charakter obce je i další výstavba v obci případně rekonstrukce již stávajících domů. Zde je důležitá spolupráce zastupitelstva a občanů a s tím související tvorba územního plánu. Místní obyvatelé potřebují parcely pro své nové domy a zároveň jejich vzhled může být regulován nařízením ohledně podoby těchto domů. Předešlo by se tak nevhodným barvám a tvarům, které jsou pro toto území nevhodné.

Obec má dobré předpoklady pro svůj rozvoj a obnovu. Díky přírodním podmínkám, chráněnému území, které se na katastrálním území nachází, kvalitnímu zastupitelstvu a dobrým vztahům místních obyvatel je jen na obci, jak tyto příležitosti dokáže v budoucnosti zužítkovat ve svůj prospěch.

7 POUŽITÁ LITERATURA

BLAŽEK B., 2004: *Venkovy: [anamnéza, diagnóza, terapie]*. Brno: ERA, 184 s. ISBN 80-86517-90-X

BURIAN B., HURT R., 1939: *Vlastivěda moravská - Konický okres*. Brno: Muzejní spolek. 244 s.

CULEK M. a kol., 2005: *Biogeografické členění České republiky*. Praha, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 589 s. ISBN 80-86064-82-4

Dahlman, C., 2016: *A new paradigm for rural development*. OECD Insights, 131-135 s.

GIDDENS A., 1999: *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Argo, 595 s. ISBN 80-7203-124-4

HELEY J., JONES L., *Growing older and social sustainability: considering the 'serious leisure' practices of the over 60s in rural communities*. Social & cultural geography, 2013, vol 14, no. 3, pp. 276-299 .DOI: 10.1080/14649365.2012.762985

MAJEROVÁ V., 2009: *Český venkov 2008. Proměny venkova*. Praha: ČZU Praha, 188 s. ISBN 978-80-213-1911-0

MAJEROVÁ V., 2009: *Sociologie venkova a zemědělství*. 3. vyd. Praha: ČZU, 254 s. ISBN 978-80-213-0651-6

MAŘÍKOVÁ H., PETRUSEK M. a VODÁKOVÁ A., 1996: *Velký sociologický slovník: I. svazek, A-O*. Praha: Karolinum, 747 s. ISBN 80-7184-164-1

MAŘÍKOVÁ H., PETRUSEK M. a VODÁKOVÁ A., 1996: *Velký sociologický slovník: II. svazek, P-Ž*. Praha: Karolinum, 747-1627 s. ISBN 80-7184-310-5

MÍCHAL I., 1994: *Ekologická stabilita*. 2., rozš. vyd. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky, 275 s. ISBN 80-7212-303-3.

NOVOTNÁ M., et al. *Changes in migration to rural regions in the Czech Republic: Position and perspectives*. Moravian Geographical Reports, 2013, vol 21, no. 3, pp. 37-54.

PÁRTLOVÁ P., HRON J. *Local Action Groups (LAG) as an important strategic partner for rural development in the Region of South Bohemia*. Littera Scripta, 2016, vol 9, no. 1, pp. 98-110

QUITT E., 1971: *Klimatické oblasti Československa*. Praha: Academia.

ROLÍNEK L., et al. *Model strategy for village development in the Czech Republic*. Journal of Central European Agriculture, 2015, vol 16, no. 1, pp. 148-158, DOI: 10.5513/JCEA01/16.1.1556

Zákon č. 128/200 Sb., *zákon o obcích (obecní zřízení)*

Zpravodaj obce Dzbel, vyd. Obec Dzbel, 2016. 16s.

Internetové zdroje

Český statistický úřad. *Historický lexikon obcí České republiky - 1869 - 2011* [online]. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/iii-pocet-obyvatele-a-domu-podle-kraju-okresu-obci-a-casti-obci-v-letech-1869-2011_2015

Český statistický úřad. *Sčítání lidu domů a bytů* [online]. 2017 [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.scitani.cz/>

Český statistický úřad. *Veřejná databáze* [online]. 2011 [cit. 2017-03-19]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz>.

Mikroregion Konicko. *Mikroregion Konicko* [online]. [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://www.mikroregionkonicko.cz/>

Obec Dzbel [online]. [cit. 2017-01-12]. Dostupné z: <http://www.obecdzbel.cz/>

Podpora obnovy a rozvoje venkova v roce 2017. MMR [online]. [cit. 2017-01-17]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/Regionalni-politika-a-cestovni-ruch/Podpora-regionu/Programy-Dotace/Podpora-obnovy-a-rozvoje-venkova-v-roce-2017>

Souhrnné mapy VÚMOP [online]. [cit. 2017-01-30]. Dostupné z: <http://mapy.vumop.cz/>

Region HANÁ. *Region HANÁ* [online]. [cit. 2017-01-27]. Dostupné z: <http://www.regionhana.cz/cs/>

Regionální Informační Servis [online]. [cit. 2017-01-15]. Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/vyhledavace/obce>

VAISHAR A. a kol., 2011: *Současný stav a vývojové tendence Jihomoravského venkova* [online]. Brno, 2011 [cit. 2017-04-22]. ISBN 978-80-7375-537-9. Dostupné z: http://www.ruraldevelopment.cz/data/south_moravian_countryside.pdf

8 SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 Stavba železnice

Obr. 2 Fotografie žen v zemědělském družstvu.

Obr. 3 Obyvatelstvo podle nejvyššího ukončeného vzdělání.

Obr. 4 Obyvatelstvo podle národnosti.

Obr. 5 Obyvatelstvo podle náboženské víry – muži a ženy.

Obr. 6 Fotografie divadelního kroužku.

Obr. 7 Pohádkový les

Obr. 8 Pohlaví respondentů.

Obr. 9 Věk respondentů v %.

Obr. 10 Nejvyšší dosažené vzdělání v %.

Obr. 11 Zaměstnání respondentů v %.

Obr. 12 Dojíždění do zaměstnání v %.

Obr. 13 Spokojenost obyvatel s dopravní obsluhou obce v %.

Obr. 14 Trávení volného času.

Obr. 15 Akce, kterých se její obyvatelé účastní.

Obr. 16 Akce, kterých se její obyvatelé účastní.

Obr. 17 Členství občanů v jednotlivých spolcích.

Obr. 18 Chov domácích zvířat v %.

Obr. 19 Největší problémy v obci.

9 SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Využití území.

Tab. 2 Ekonomická aktivita obyvatel.

Tab. 3 Počet obyvatel.

Tab. 4 Počet domů.

Tab. 5 Vývoj počtu obyvatel podle přirozeného vývoje a migrace.

10 PŘÍLOHY

Fotografie obce

Obr. 1 Kaplička sv. Marie (Zdroj: autor práce)

Obr. 2 Hasičská zbrojnice s obecním úřadem (Zdroj: autor práce)

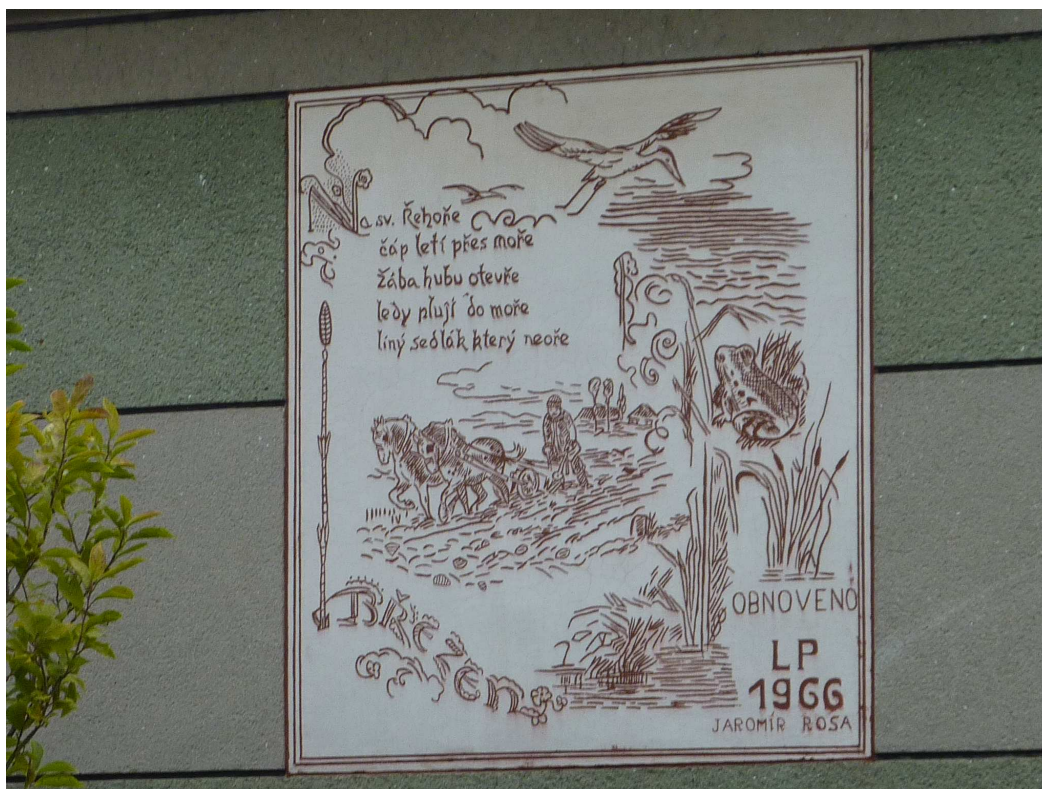
Obr. 3 Místní fotbalové hřiště (Zdroj: autor práce)

Obr. 4 Suché záchody u železniční stanice (Zdroj: autor práce)

Obr. 5 Náves – v popředí dům s lidovými kresbami, napravo hasičská zbrojnice a místní hospoda (Zdroj: autor práce)

Obr. 6 Lidová kresba na jednom z domů (Zdroj: autor práce)

Obr. 7 Místní část Borová (Zdroj: autor práce)

Obr. 8 Železniční trasa směr Prostějov (Zdroj: autor práce)

Dotazník – Analýza spokojenosti občanů v obci Dzbel

Vážený respondente, vážená respondentko, dostal se Vám do rukou dotazník, který slouží pro získání podkladů ke zpracování mé diplomové práce. Chtěla bych Vás tímto požádat o jeho vyplnění. Jsem studentkou Mendelovy univerzity v Brně, oboru Rozvoj venkova. Moje práce se týká přímo obce Dzbel. Vyplnění dotazníku Vám nezabere více než 5 minut. Výsledky dotazníku nebudou využity pro marketingové ani podobné účely.

Předem Vám děkuji za vyplnění dotazníku.

Kateřina Soldánová

- 1) Pohlaví:**
 - a) Muž
 - b) Žena

- 2) Věk:**
 - a) 0-15
 - b) 16-30
 - c) 31-45
 - d) 46-60
 - e) 61-75
 - f) 76 a více

- 3) Nejvyšší dosažené vzdělání:**
 - a) Základní
 - b) Výuční list
 - c) Středoškolské s maturitou
 - d) Vyšší odborné
 - e) Vysokoškolské

- 4) V obci Dzbel jsem se:**
 - a) Narodil/a
 - b) Přistěhoval/a se
 - c) Jsem chatař/chalupář

- 5) Zaměstnání:**
 - a) Strojírenský průmysl
 - b) Zemědělství
 - c) Služby
 - d) Student
 - e) Důchodce
 - f) Nezaměstnaný
 - g) Jiné

6) Místo práce (prosím napište i obec dojíždění):

- a) V obci Dzbel
- b) Dojíždění do 10 min
- c) Dojíždění do 20 min
- d) Dojíždění do 30 min
- e) Dojíždění nad 40 min

7) Jste spokojeni s dopravní obsluhou naší obce?

- a) Ano
- b) Spíše ano
- c) Půl na půl
- d) Spíše ne
- e) Ne
- f) Nevím

8) Volný čas trávíte většinou:

- a) Sami
- b) S rodinou
- c) S přáteli

9) Místo, kde trávíte většinu volného času:

- a) V obci Dzbel a jejím okolí
- b) Mimo obec a její okolí

10) Kterých akcí v obci se účastníte:

(možno vybrat více odpovědí)

- a) Pohádkový les
- b) Plesy
- c) Kácení máje
- d) Fotbalová utkání SK Jesenec-Dzbel
- e) Burčákobraní
- f) Jiné

11) Svůj volný čas o nejčastěji využíváte k:

(možno zakroužkovat více odpovědí)

- a) Odpočinku s rodinou
- b) Zvelebování a k práci na zahradě
- c) Návštěvě hospody
- d) Návštěvě místních spolků a kroužků
- e) Sportování
- f) Přírodě
- g) Sledování televize, počítače
- h) Jiné

12) Jste členem/kou zájmových organizací/ kroužků:

- a) SK Jesenec-Dzbel
- b) SDH Dzbel
- c) Sdružení myslivců
- d) Jiné spolky a kroužky mimo obec
- e) Nejsem členem žádných organizací/spolků

13) Chov hospodářských zvířat:

- a) Nechováme doma žádná hospodářská zvířata
- b) Ano, chováme doma hospodářská zvířata (prosím vypište jaká)

.....

14) Největší problémy v obci:

Prosím seřaďte možnosti od největšího problému (číslo 5) po nejmenší problém (číslo 1).

- Nedostatečná dopravní spojení s okolím
- Nedostatek volnočasových aktivit v obci
- Nedostatek pracovních míst v obci a okolí
- Dojíždění do školky/školy do okolních obcí
- Jiné (prosím napište)